IZHAJA VSAKO SOBOTO ZJUTRAJ. POSAMEZNA ŠTEVILKA LIR 15, DIN 5, ZAOSTALE ŠTEVILKE DVOJNO. CELOLETNA NAROČNINA LIR 700, POLLETNA LIR 360, TRIMESEČNA LIR 190.— URENISTVO IN UPRAVA: TRST, UL. MONTECCHI 6-II — TELEF. 95-919 — DOPISI SE DOSTAVLJAJO UREDNIŠTVU. NEFRANKIRANA PISMA SE NE SPREJEMAJO, ROKOPISI SE NE VRAČAJO. - OGLASI: V SIROKOSTI ENEGA STOLPCA ZA VSAK MILIM. LIR 30. OGLASI SE PLAČAJO VNAPREJ. POSTNINA PLAČANA V GOTOVINI. SPED. IN ABB. POST.

DELO

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA SVOBODNEGA TRŽAŠKEGA OZEMLJA

Kdor kupuje reakcionarne časopise, podpira sovražnika in si spleta bič za lasten hrbet

Kupuj, širi in podpiraj le demokratično časopisje!

V vsako hišo demokratične liste Delo - Unità - Lavoratore

Obnovljena izdaja leto I. štev 40. TRST SOBOTA, 27. AVGUSTA 1949 Cena 15 lir - 5 din

Demokratičen tisk naše najmočnejše orožje

Skoro odveč bi bilo danes prikazovati, kako ogromen vpliv ima tisk v javnem življenju. Ne le, da ustvarja javno mnenje in določa okus in mišljenje svoje dobe, temveč odločilno posega v življenje posameznika in celih narodov, ustvarja zgodovino.

Začetek novega veka štejemo od 1492, ko je Krištof Kolumb odkril Ameriko. In do gotove mere upravičeno; saj je to začetek modernih kolonialnih imperijev španskega, holandskega in britanskega. Toda za duhovni in posredno tudi za materialni napredek je vsej toliko, če ne še mnogo več doprinesla Gutenbergova iznajdba tiskarne s premičnimi črkami. Od leta 1450, ko je Gutenberg postavil v Mainzu prvo tiskarno, postaja tisk vse odločilnejši činitelj v razvoju zgodovine novega veka.

Nastajoči meščanski razred se je kmalu zavedel velike važnosti tega mogočnega orožja. Potom tiska je začel širiti nove ideje svobode in enakosti vseh ljudi ter svobodnega razvoja gospodarstva, katere so dotlej ovirali privilegiji fevdalne gospode. Ideje velikih mislecev Jeana Jacquesa Rousseanja, Kanta, znanstveni izsledki Kopernika, Gallilea in drugih naprednih duhov so se potom tiska nagio razširili po vseh deželah ter pripravili pot novi dobi v razvoju človeštva. Meščanska revolucija si je utrla pot najprej v one dežele, kjer je bila pismenost največja: v Anglijo, Francijo, Holandsko, dočim je v kulturno zaostalih deželah zakasnila za celo stoletje.

Še mnogo večji vpliv je dobil tisk v novejši dobi. Postal ni le glavno sredstvo v medsebojnem konkurenčnem boju med posameznimi fabrikanti in trgovci, temveč predstavlja danes najmočnejše orožje imperialistične ekspanzije finančnega velekapitala. Tako je tisk v Združenih državah Amerike danes dejansko monopol velikih finančnih trustov. Ti imajo v rokah vse glavne tiskovne agencije, vse velike časopise in revije ter največje knjižne založbe. Zato ni čudno, da povprečen Amerikanec, ki mu je reakcionarno časopisje dnevna duševna hrana, nima niti pojma o resničnem življenju v socialističnih deželah ter o borbah demokratičnega pokreta v svetu. Kajti Hearstovo in MacCormickovo časopisje o vsem tem molči in nasprotno z lažnivimi vestmi ustvarja prepričanje, da so državljani Sovjetske zveze «beli sužnji», predani na milost in nemilost «rdečim tiranom v Kremlju». Osvobodilna gibanja prikazuje ta tisk kot navadna razbojništva, demokratični pokret na splošno pa je predmet najhujših napadov tega reakcionarnega časopisja. Ni čudno torej, če ogromna večina Amerikancev nima niti pojma o borbah in ciljih delovnega ljudstva drugih dežel in zato tudi sama ne vidi svojega sovražnika - finančni velekapital, ki se skriva pod lepimi gesli o demokraciji za republikansko in demokratično stranko.

Isti pojav kot v ZDA, čeprav v manjšem obsegu, vidimo v vseh ostalih kapitalističnih deželah. Moč tiska ustvarja javno mnenje in potom njega podaljšuje oblast izkoriščevalskih razredov. Na ta način si delovno ljudstvo s podpiranjem in čitanjem svojim interesom sovražnega tiska samo podaljšuje suženjstvo kapilizmu ter odlaga dan osvoboditve.

Toda ni škodljivo samo politično in drugo propagandno učinkovito, ki ga širijo reakcionarne struje vseh barv. Poleg tega tiska izdajajo so sovražniki delovnega ljudstva tudi nebroj zabavnih revij in knjig, ki na prvi pogled izgledajo povsem nedolžne, v resnici pa krijejo prav tak strup kot politične. Z raznimi osladnimi magazini, stripi in drugo navlako ameriškega tipa uspavajo delovne množice, da ne vidijo svojih težkih življenjskih problemov in jih odvračajo od borbe za svoje pravice.

Sovražnemu tisku postavlja demokratičen pokret nasproti svojega, katerega je ustvaril iz lastnih moči ter ga vzdržuje z velikimi žrtvami. To je beseda resnice in borbe za pravice zatiranega ljudstva.

Obenem pa skrbi demokratični tisk za zdravo razvedrilo in potrebno izobrazbo najširših ljudskih množic.

V «Mesecu komunističnega in demokratičnega tiska» naj zato vsak demokrat izvrši dolžnost do sebe in do naprednega tiska. Postani naročnik ali, če tega ne zmoreš, vsaj redni bralec enega demokratičnega glasila: «Dela», «L'Unità» ali «Lavoratore»! Obenem pa pridobi tem ali drugim demokratičnim listom vsaj enega novega bralca ali naročnika. S čitanjem, širjenjem in podpiranjem demokratičnega tiska boš izpolnil najvažnejšo dolžnost do demokratičnega gibanja.

Pristaši miru zborujejo v Moskvi

V četrtek 25. t. m. se je pričel Prvi državni kongres pristašev miru, ki se vrši v Domu sindikatov v Moskvi. Na kongresu je navzočih nad 1000 delegatov iz vse Sovjetske zveze ter zastopnikov 14-ih zunanjih držav. V častno predsedstvo je bil izvoljen celoten Politbiro VKP/b s tov. Stalinom na čelu. V delovno predsedstvo pa so izvolili akademika Grekova ter zastopnike zunanjih delegacij, med njimi dekana iz Canterburya, Nennija in druge. šm-1-a-aePmuja m mh mh h

IZ KRVI IN SOLZ JUGOSLOVANSKIH RODOLJUBOV VSTAJA MAŠČEVALEC

V JUGOSLAVIJI RASTE NOVA PARTIJA

Tajne celice se organizirajo po vsej državi - Delavci, kmetje ter inteligenca v ilegalnem delu - Aretacije na Reki in v Pulju - Poccecai obsojen na 3½ leta zapora

Kakor v Španiji, Grčiji in drugih državah, kjer fašistični teror onemogoča vsako javno delovanje Komunistične partije, tako so tudi komunisti Jugoslavije že pred časom začeli z organizacijo svoje Partije. V najtrožji ilegali, kakor v času nacistične okupacije, se po vsej državi ustanavljajo tajne celice. V industrijskih podjetjih v delovnih kolektivih, po mestih in vaseh, v uradih in šolah rastejo iz dneva v dan ilegalne skupine komunistov, ki so ostali zvesti Leninovemu nauku ter Sovjetski zvezi.

Te tajne skupine se med seboj povezujejo ter si pomagajo pri terkem in nevarnem delu. Največja začetna težava je bila nebudnost, ki so jo izrabili Rankovičevi agenti in se vtihotapili v posamezne skupine. Kajpak je imelo to usodne posledice za vse njene člane, ki so jih kmalu pozaprli. Še hujše je bilo v Bijelom polju, Kladovu, Andrijevici in Zaječarju, kjer so okrajni komiteti in aktivisti začeli odprto akcijo proti titovcem. Oddelki UDB-e in vojaštva so uprizorili proti njim pravo ofenzivo, v kateri so mnogo komunistov pobili ostale pa pozaprli. Zaradi tega so postali partijci mnogo previdnejši.

Glavna naloga je postavljanje tajnih skupin in komitetov, katerih število raste iz dneva v dan, ter vključevanje novih aktivistov vanje. Člani ilegalci spretno vodijo propagando proti Titovi kliki, razkrinkujejo njeno izdajalsko politiko ter ustmeno in v tajnih časopisih razširjajo poročila radijskih oddaj iz Moskve, Prage, Sofije in drugih postaj. Mnogo je bil olajšan posel z izidom listov revolucionarnih poltemigrantov «Nove borbe», «Napred» in drugih, katerih ljudstvo — kljub nevarnosti — zelo rado čita; saj zve iz njih za vse podle mahinacije tujcu predane izdajalske klike.

Posebno aktivne so komunistične skupine na univerzah v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu, kakor tudi na drugih visokih in srednjih šolah. Kljub temu, da sta v vsakem razredu gimnazij in oddelku visokih šol vsaj po dva udbovca, mladina z vsem ognjem vodi propagando proti izdajalcem jugoslovanskega ljudstva.

Okrog nove Partije se zgrinjajo iz dneva v dan večje množice delovnega ljudstva, delavcev, malih in srednjih kmetov ter poštene inteligence, ki vedno bolj odkrito prehajajo na stran internacionalistov. Vključujejo se tudi v aktivno borbo proti izdajalcem delovnega ljudstva; saj vedo, da bodo le z zrušenjem krvave Titove tiranije dosegli svoj končni cilj: socialistično Jugoslavijo.

* * *

Med tem se z nezmanjšano silo nadaljuje teror proti komunistom in demokratom. Iz vseh krajev Jugoslavije dnevno prihajajo vesti o novih aretacijah, internacijah ter umorih po ječah in taboriščih. Najhujša nasilja izvaja UDB-a v industrijskih predelih, ker delavstvo kot najnaprednejši razred predstavlja za izdajalsko kliko imperialističnih podrepnikov največjo nevarnost.

Na Reki so aretirali med drugimi ljudskega poslanca in glavnega ravnatelja Ladjedelnic severnega Jadrana Karadžijo Emila, ravnatelja tvornice pohištva Albanese Branka in Smokvino Slavka. Vsi trije so bili partizani iz leta 1941 ter so bili odlikovani s spomenico 1941. Dalje so zaprli Andreja Casassa ter poročnika UDB-e Radoševića Pora, za katerim je izginila vsaka sled. Aretiranih je bilo v zadnjem mesecu mnogo delavcev Hrvatov in Italijanov, 120 delavcev reške ladjelnice «3. maj» so internirali v Zenico, v Bosno, kjer so na prisilnem delu.

V Raši so zaprli znanega voditelja ljudske vstaje v Istri tov. Bosančića Nina.

V Poli so zaprli od mestnega odbora Enotnih sindikatov predsednika Neffata Ferucia in člana Blažiča Ivana, dalje člana vodstva Italijanske zveze za Istro Segio Sergija, kapetana UDB-e, Godina Francesca, člana mestnega LO Makovića Luko ter ravnatelja gradbenega podjetja Polli Remigija. Vsi navedeni so člani KPJ in so jih zaprli zaradi zločina «zvestobe do Sovjetske zveze». Vendar danes tudi Rankoviće ne upa več tega javno priznati. Zato so aretacije pred javnostjo opravičili s tem, da so bili italijanski špijoni. Mnogo delavcev iz ladjedelnice «Uljanik» pa so poslali na prisilno delo.

V četrtek se je pričel proces proti bivšemu uredniku «Lavoratora» v Bujah tovarišu Poccecai, ki je zaradi odobravanja resolucije IU že od 12. septembra 1948 v zaporu. Ker ga niso upali obtožiti zločina «kominformizma», so mu napritili lažne obtožbe sabotaže ljudske oblasti ter prestopkov proti morali. Okrajno sodišče v Bujah ga je seveda spoznalo «krivim» ter ga obsodilo na tri leta in pol zapora, kamor se mu šteje tudi dosedanji zapor.

Se vedno se nadaljujejo provokatorske akcije, katere organizira UDB-a cone B in ki imajo namen opravičevati vedno hujši teror proti demokratičnemu prebivalstvu in zlasti še proti komunistom. Posebno so vzeli zadnje čase na piko delavce, ki so zaposleni v coni A. Mnogim od njih so sporočili, da se morajo v najkrajšem času izseliti iz stanovanj ter zapustiti cono B.

Čitajte in širite svoje glasilo

DELO

OBLETNICA SMRTI VELIKEGA BORCA

Slava Andreju Ždanovu!

V sredo poteče leto dni od nenadne smrti Andreja Ždanova, člana in sekretarja Politbiroja VKP(b).

Njegova smrt je bolestno odjeknila ne le v Sovjetski svezi temveč po vsem demokratičnem svetu. Kajti Ždanov je bil eden najdoslednejših in najborbenejših voditeljev svetovne protiimperialistične fronte, katera se je vprav v tej povojni dobi silovito ojačila ter s svojo brezkompromisno borbo preprečila temne načrte imperialistov in vojnih hujskačev. Na prvem sestanku Informacijskega urada komunističnih partij v septembru 1947 je imel veliki pokojnik znamenit referat o političnem položaju v svetu, ki zaradi svoje globoke in dalekovidne marksistično-leninistične analize služi vsemu svetovnemu komunističnemu pokretu kot vodilo v borbi. V tem referatu je genialni voditelj pokazal, da si po drugi vojni stojita nasproti dva velika bloka: na eni strani demokratični blok miru in napredka, na drugi pa imperialistični blok vojne in reakcije. Med njima ni trajne pomiritve, ker sta njuna končna cilja nezdružljiva.

Osnovna naloga protiimperialističnega bloka je borba za ohranitev miru in utrditev demokracije ter borba proti imperialistični ekspanziji in ostankom fašizma. Pri stremljenju za temi cilji more ta blok računati poleg SZ in ljudskih demokracij tudi na demokratične sile v kapitalističnih deželah in osvobodilne pokreče kolonialnih in polkolonialnih narodov.

Velik je bil tudi njegov ideološki doprinos k resoluciji Informacijskega urada o stanju v KP Jugoslavije. S to resolucijo je tov Ždanov ob sodelovanju ostalih delegatov osmih Partij razkrinkal trockistično kliko, ki se je vtihotapila v KPJ. V enem letu so se do pičice uresničile napovedi resolucije o postopnem prehodu Izdajalcev marksizma v imperialistični tabor. V svojih referatih o socialistični kulturi je brezobzirno razkrinkoval meščanske in kozmopolitske tendence, ki se vtihotapljajo v socialistično in napredno ljudsko kulturo.

Kot vzoren učenec in tovariš velikega Stalina je bil Ždanov vzor proletarskega voditelja. Skromen v svojem osebnem življenju, a vsestranski v svojem partijskem udejstvovanju. V veliki domovinski vojni je organiziral junaško obrambo Leningrada, ki je v precejšnji meri po njegovi zaslugi vzdržal dveletno obleganje po Hitlerjevih hordah.

Delavski razred in demokratične ljudske množice vsega sveta bodo ohranile velikemu voditelju in borcu večen spomin in hvaležnost.

Sovjetski noti jugoslovanski vladi

NE SOVJETSKA ZVEZA AMPAK TITO JE PRODAL KOROŠKO

Oster protest ZSSR zaradi zapiranja sovjetskih državljanov

12. tega meseca je objavil moskovski radio besedilo nove diplomatske note jugoslovanski vladi v pogledu Koroške.

O tem vprašnju so bile že izročene razne diplomatske note s sovjetske in jugoslovenske strani. V zadnjem času pa je zavzelo vprašanje posebno važnost, ker izrablja Titova klika Koroško, da bi vzbudila v notranjosti narodnostno mržnjo s tem, da se predstavlja kot žrtev Sovjetske zveze. Ti ljudje govore naravnost o «izdajstvu in kupčijah» Sovjetske zveze na račun Jugoslavije. Že v noti 19. julija je Sovjetska zveza razkrinkala Titovo kliko, da je vodila že dolgo prej zahrbtna pogajanja z imperialisti, kjer se je z njimi pogodila na račun Koroške. Titovci so odgovorili 3. avgusta z novo diplomatsko noto, kateri so ponovili svoje obtožbe. Najnovejša diplomatska nota sovjetske vlade je zadnji odgovor v najtrših besedah na vse laži in potvorbe beograjskih izdajalcev.

Nota dokaže neizpodbitno, na osnovi dokumentov, da je aprila 1947. leta poslal zunanji minister Kardelj pismo Višinskemu, v katerem ugotavlja beograjska vlada odpor zapadnih sil proti jugoslovanskim zahtevam glede Koroške. V pismu izjavlja, da se odpoveduje Jugoslavija tem zahtevam ter da vztraja le še na tem, da se ji podelijo posebne koncesije v dveh velikih hidrocentralah, ki se nahajata na avstrijskem ozemlju.

V nadaljnem razvoju se je srečal Kardelj tajno z angleškimi predstavniki, ki so akreditirani v Rimu in Beogradu. Z njimi se je sporazumel in podpisal sporazum v katerem se odpoveduje vsaki zahtevi glede Koroške. «Zato», pravi nota, «sovjetska vlada ni mogla podpirati zahtev, katerim se je odpovedala sama Jugoslavija».

«Ni torej Sovjetska vlada tista, ki je zapustila narodnostne manjšine na Koroškem in v tistih delih Slovenije, ki se nahajajo trenutno pod Avstrijo, nego maršal Tito, ki vodi tajna pogajanja z zapadnimi silami za hrbtom sovjetske vlade».

Razen tega trdi lažnjivo in klevetniško jugoslovanska nota, da sovjetska vlada noče demantirati vesti, ki so se pojavile v avstrijskem časopisju glede domnevnega zagotovila, ki naj bi ga dal Stalin predsedniku Avstrije Rennerju o jugoslovansko-avstrijskih mejah iz leta 1938. Nota sovjetske vlade pribije hladno: «Jugoslovanska vlada ve, da so te vesti, ki so se pojavile v avstrijskem časopisju potvorjene in izmišljene».

Ko je navedla nota te in slične pojave sovražnosti jugoslovanske vlade, dodaja: «Vsa ta dejstva so privedla sovjetsko vlado do zaključka, da krši jugoslovanska vlada svoje dolžnosti kot zaveznica Sovjetske zveze, da se ona ne obnaša kot zaveznica nego kot sovražnica Sovjetske zveze. Tesne vezi družijo na nekaterih področijih jugoslovansko vlado ali vsaj njeme najvažnejše predstavnike s tujimi kapitalisti. Jugoslovanska vlada se združuje v vedno večji meri s kapitalističnimi krogi proti Sovjetski zvezi in vstopa v bloke, ki so jih ti organizirali. Sovjetska vlada ne more več nadalje smatrati jugoslovansko vlado kot zaveznico Sovjetske zveze in ravnotako ne more več nadalje podpirati zahteve jugoslovanske vlade (ki se jim je ta vlada sama odpovedala, čeprav to skriva pred lastnim narodom)».

Nota sovjetske vlade zaključuje: «Povejte jugoslovanskim narodom, da sovjetska vlada ne smatra sedanjo jugoslovansko vlado kot prijalja, nego kot sovražnika in nasprotnika Sovjetske zveze.»

V preteklem tednu je sovjetska vlada poslala jugoslovanski novo diplomatsko noto v pogledu zaprtih sovjetskih državljanov. Tu gre med drugim tudi za bivše nasprotnike sovjetske oblasti, ki so se po Oktoberski revoluciji borili v vrstah belih armad. Sovjetska oblast je vse tiste bivše belogardiste, ki so se v poslednji vojni borili proti nacistom in tako vsaj deloma popravili svojo krivdo, pomilostila in jim vrnila državljanstvo. V Jugoslaviji je bilo 6000 takih oseb, ki so zaprosile ponovno za sovjetsko državljanstvo. Stiri leta so bivali ti sovjetski državljani nemoteni v Jugoslaviji, a šele sedaj se je jugoslovanska vlada spomnila, da so se pred tridesetimi leti borili proti sovjetski oblasti. Jasno je, da ni to razlog, da so zaprli sovjetske državljane. Pravi razlog je, da se omenjeni sovjetski državljani borijo za prijateljske odnose med SZ in Jugoslavijo v skladu s resolucijo I. U. Sovjetska nota je spisana v izvanredno ostrem slogu in zaključuje z opozorilom, da bo morala sovjetska vlada pristopiti k drugim, bolj uspešnim ukrepom, da bo privedla k pameti «pobesnele fašiste».

Brž ko so prejeli «pobesneli beograjski fašisti» sovjetsko diplomatsko noto so pohiteli po nasvete k svojim kapitalističnim delodajalcem. Takoj po prejemu note je sklical Bebler v svojem uradu posvetovanje z ameriškim poslanikom Cannom in angleškim poslanikom Peackom. Isti večer sta oba poslanika poslala obširno poročilo svojim vladam. Poslala sta tudi shemo jugoslovanskega odgovora, da bi si bili beograjski trockisti na jasnem, do kod nameravajo anglo-ameriški imperialisti podpirati «besnenje jugoslovanskih fašistov». Očividno pa angleška in ameriška vlada nista bili pripravljeni najhujših fašističnih izpadov in tako smo v preteklem tednu videli, da so beograjski izzivači nenadoma zatrobili kumiku in sporočili sovjetski vladi, da ji bodo zaprte sovjetske državljane izročili.

Kapitalistične države v gospodarski krizi

Evropi topov namesto strojev

Industrijska proizvodnja zapadnih držav neprestano pada - Leta 1950 bo v ZDA 10 milijonov brezposelnih - Znižanje kreditov Marshallovega plana

Posledice razvoja kapitalističnega gospodarstva v smeri uničujoče gospodarske krize se kažejo sedaj tudi na zunanjepolitičnem polju: v omejitvi Marshallovega načrta in njegovi postopni nadomestitvi s krediti in dobavami v okviru Atlantskega pakta, kot pripravo na novo vojno.

Zadnje poročilo tajništva OZN o gospodarskem stanju v svetu je razpodilo poslednje megle in dvome. Zaključki poročila so izraženi v suhih številkah, procentih in ugotovitvah, da industrija in vse gospodarstvo v kapitalističnih deželah nazaduje, medtem ko v Sovjetski zvezi in deželah ljudske demokracije napreduje. Tako je samo v ZDA višina industrijske proizvodnje padla za 10% v razdobju treh mesecev (od marca do junija) v primeri s predvojnim viškom, a do srede julija se je znižala proizvodnja železa in jekla za 24,2%. V 1948. letu se je znižalo število poljedelskih delavcev za en milijon in 800 tisoč v primeri z letom 1947. Število brezposelnih je preseglo 5 milijonov in bo doseglo prihodnje leto po Wallaceovih izjavah 10 milijonov.

Da bi ZDA ubežale gospodarski krizi, jo poskušajo prevaliti na druge kapitalistične države, kar jim pa ne pomaga, da bi se je rešile. Prvi načrt Združenih držav, da bi odvrnile krizo, je bil Marshallov načrt. Danes lahko ugotavljamo iz izjav njegovih bivših pobornikov polom tega načrta bodisi za Ameriko, kjer se kriza poglablja, kot tudi za evropske dežele. V Evropi hitro narašča brezposelnost. V treh mesecih 1949. leta je narastla v Franciji za en in polkrat, v angloameriški okupacijski coni Nemčije se je podvojila, ravnotako v Nizozemski in skoraj podvojila na Norveškem, skoraj potrojila pa se je v Švici.

1949. leta je začela padati proizvodnja življenjskih potrebščin v Evropi, čeprav se ni dosegla niti 60 do 70% predvojne višine. Tudi trgovina med posameznimi deželami zapada v 1948. letu ni dosegla niti višine 1938. leta, ko je bila na najnižji stopnji in se je povzpela le na 66% leta 1947. Istočasno pa so uvozi evropskih dežel in ZDA dosegli 246% v primeri z izvozom teh dežel v Ameriko. Tako se dešcit evropskih dežel vedno veča in je dosegel samo v preteklem letu astronomsko številko 3 milijarde in 247 milijonov dolarjev. Vsa ta gospodarska politika pa še pospešuje napredovanje krize v zapadni Evropi in Ameriki.

Tekom poslednjih osmih mesecev je padla proizvodnja v ZDA za nadaljnih 76% in po statistikah je 4.581 tvrdk in podjetij doživelo polom ter pustilo za sabo 232 milijonov dolarjev dolgov. Isto je stanje v Evropi. V zapadni okupacijski coni Berlina je tekom poslednjih tednov narastla brezposelnost od 16.000 na 200.000 in industrijska proizvodnja je padla na polovico v primeri z letom 1947.

Napredovanje gospodarske krize je povečalo nasprotja med posameznimi kapitalističnimi vladami. Po drugi svetovni vojni poskušajo monopolisti ZDA izvažati svoj kapital in ga naložiti v raznih deželah Latinske Amerike, Azije, na Bližnjem in Daljnem vzhodu, v Afriki ter poskušajo povsod izpodriniti angleški ali drugi kapital. Samo v 1948. letu so taka posojila Združenih držav znašala 6 milijard in 693 milijonov dolarjev. Pojačano prodiranje ameriškega kapitala v angleške in druge kolonije izziva samo jezo in odpor pri odgovarjajočih vladah in kapitalistih.

Vsa ta dejstva kažejo jasno, da je famozni Marshallov načrt propadel. Bivši njegovi pristaši, francoski zunanji minister Reynaud, italijanski minister Campilli in drugi so to javno potrdili. Radi poloma Marshallovega načrta je bil tudi zamenjan njegov stvaritelj Marshall sam in je prišel na njegovo mesto Acheson.

Sedaj so pričeli amirški monopolisti rezati in zmanjševati kredite v okviru tega načrta, ker je dokazano in jasno, da z njim ni mogoče ubežati krizi in da celo pospešuje njen prihod. Krediti v okviru Marshallovega načrta naj se po mnenju Kongresa ZDA znižajo za deset odstotkov, to je na 3.568.470.000 dolarjev, a senat hoče celo zmanjšanje kreditov na 628.380.000 dolarjev. OECE, ki je organ evropskih držav, sestavljen iz posameznih zastopnikov, se je spravil na razdeljevanje zmanjšane «poticе». V tem razdeljevanju je prišlo do velikih prepirov. Italiji so zmanjšali kredite od 600 milijonov na 388, Angliji od 900 milijonov na 850, Franciji od 900 na 700 itd.

S tem, da zmanjšujejo kredite v okviru Marshallovega načrta poskušajo monopolisti Amerike po eni strani povečati izvoz privatnega kapitala v posamezne dežele, a po drugi strani so ustvarili z Atlantskim paktom (PAM) novo pot za naložitev svojih kapitalov.

Ko so videli polom vseh svojih načrtov, da bi preprečili gospodarsko krizo potom Marshallovega načrta, so mu kapitalisti ZDA začeli obračati hrbet in ga krčiti. A po drugi strani iščejo svoj poslednji izhod v besnem oboroževanju in pripravah na novo vojno proti Sovjetski zvezi in deželam ljudske demokracije.

To nam je lahko razumljivo. V nasprotju z razpadajočim sistemom kapitalističnega gospodarstva, stoji pred očmi vsega sveta sistem socializma in ljudskih demokracij, ki se razvijajo v smeri socializma. Pred vsem svetom razkazujejo prednosti socialističnega gospodarstva nad kapitalističnim, ker se vidi neprenehni in hitri razvoj njihovega narodnega gospodarstva ter dvig življenjske ravni delovnih ljudi. Zadošča, da nakažemo samo to, da je industrijska proizvodnja v drugem tromesečju 1949 leta v Sovjetski zvezi za 20% višja, kot ona iz leta 1948. V tem letu je srednja dnevna proizvodnja v Sovjetski zvezi presegla za 41% najvišjo predvojno proizvodnjo iz leta 1940.

Delavci in demokratje najrazličnejših dežel bodo primerjali te uspehe v Sovjetski zvezi in deželah ljudske demokracije z gospodarskim polomom v kapitalističnih deželah in izvedli iz njih tudi svoje zaključke.

Združenje političnih preganjancev Osvobodilna fronta in SIAU

organizirajo za

NEDELJO 11. SEPTEMBRA POPOLDNE

pri spomeniku v Bazovici

Spominsko svečanost

v počastitev štirih mučenikov

Sprevod bo šel iz Bazovice na kraj ustrelitve, kjer bo polaganje vencev in spominski govor - Po komemoraciji bo v vasi na prostem kulturna prireditev z godbo, zbori in recitacijami

Stavka na Finskem uspeva kljub nasilju vlade

Kljub vsem ogočim poskusom social-demokratskega vodstva Sindikalne konfederacije ter nasilstvom finske vlade, ki je pravzaprav v rokah socialdemokratov, se enotno nadaljuje velika stavka šestih kategorij finskih delavcev. Vodstvo sindikalne konfederacije je zaradi nepokornosti izključilo štiri kategorije delavcev s skupno 62. tisoč vpisanih članov, ker niso hoteli prenehati stavkati.

Tudi vlada je z najbrutalnejšimi sredstvi skušala zadušiti. Tako je v mestu Kemi policija streljala na stavkujočo množico ter na mestu ubila enega delavca in mnogo ranila, od katerih je kasneje podlegla še ena delavka. Vendar vse to nasilstvo in poskusi delodajalcev, da bi s stavkokazi razbili stavko, niso uspeli. Stavka v kateri sodeluje 47 tisoč delavcev, se nadaljuje v popolni solidarnosti. Nadaljnih pet sindikatov je napovedalo stavko če do 27. t. m. ne bi ugodili njihovim zahtevam po-

Čitaj in širi

DELO UNITA' Lavoratore

višanju plač. V tem primeru bi število stavkujočih narastlo nad 100. tisoč.

Finska vlada se je, vznemirjala zaradi naraščajočega nezadovoljstva delavcev, premislila ter prisilila lastnike lesne industrije, da so ugodili zahtevam delavcev po zvišanju plač. Istočasno je odredila, da naj se delavci 25. t. m. vrnejo na delo

Dogodki v svetu

KITAJSKA — Osvobodilna vojska je na svojem pohodu proti jugu prekoračila meje province Kvanjung, čije prestolica je mesto Kanton cilj ljudske armade. S tem se je Maocetungova armada približala zadnjemu zatočišču nacionalistov na 150 km. Armada, ki prodira ob obali je zavzela pristanišče Putien, 80 km. južno od Fučova. Razpoloženje v Kantonu je tako med prebivalstvom, kakor tudi že med Cangajškovimi generali in vojaki, da je pričakovati njegovega padca brez boja. Uvideli so namreč, da je vsak odpor zaman in da samo podaljšujejo vojno ter po nepotrebnem žrtvujejo nadaljnje tisoče kitajskega ljudstva in vojakov.

Tudi v ofenzivi na severu Kitajske ne nudijo nacionalistične čete nobenega odpora. V pokrajini Kansu je v zadnjem tednu prestopilo več bataljonov in manjših oddelkov na stran osvobodilne armade.

GRČIJA — Po prvem navdušenju zaradi prodora monarhofašističnih čet na odseku pri Vicinju so se tudi monarhisti nekoliko streznili. Kajti bilanca teh bojev nikakor ne govori v korist atenske vlade. Monarhofašisti so namreč izgubili tri tisoč mrtvih in več tisoč ranjenih, dočim so partizani utrpeli 952 mrtvih ter 400 ujetih in ranjenih. Vsa ostala armada nad 7000 partizanov, ki so branili Vicinj, pa se je umaknila bodisi v Albanijo, bodisi v manjših oddelkih v nedostopne gozdove. Zato se vladni krogi boje, da bi čez čas ti partizani ponovno zavzeli te predele.

Ker so vse dosedanje ofenzive proti pogorju Gramos propadle, so začeli na Van Fleetov ukaz zbirati izredno močne vojaške sile in orožje za napad. Istočasno so začeli z veliko diplomatsko in politično ofenzivo proti Albaniji, ki jo sporazumno vodijo iz Beograda in Aten. Namen te kampanje je opravičiti zasedbo predelov Albanije, iz katerih bi ob pričetku splošne ofenzive na Gramos morala prodirati monarhofašistična vojska. Titovi ageti poskušajo v severnih pokrajinah Albanije netiti nerede, da bi olajšali delo monarhofašistom. Istočasno vodijo monarhofašisti ofenzivo proti partizanom tudi v Vzhodni Makedoniji okrog gore Beles. Tudi na to ofenzivo se pripravljata sporazumno atenska in beograjska vlada. Jugoslovanski poverjenik v Atenah Martinović je obiskal v ta namen grškega podtajnika zunanjih zadev Pipinellisa. Ta podrajina je za Titovo kliko zelo važna, ker skozi njo vodijo ceste in železnica iz Soluna, odkoder prihaja Titovi kliki orožje iz Amerike.

ITALIJA — Pomanjkanje električne struje postaja za vso severno Italijo in zlasti za njeno industrijo vedno težje vprašanje. Tako je sedaj posebna komisija za električno energijo predlagala, da naj se omeji uporaba toka za 50 procentov. Po tem predlogu naj bi ostale vse tovarne, kakor tudi vsa druga podjetja in gospodinjstva 3 dni na teden brez struje. V tem pogledu bo vlada izdala te dni zadevni odlok, ki bi se začel izvajati 5. septembra. Predstavnik C.G.I.L., ki je član imenovane komisije, je izjavil da delavci ne bodo mogli sprejeti teh omejitev, če ne bodo istočasno odredili tudi obvezno dopolnitev plače za dneve, v katerih ne bi delali.

Prosluli ropar Sicilije Giuliano je dosegel žalosten rekord. S sedmimi karabinerji, ki so jih pretekli teden ubili njegovi banditi, je doseglo število celokupnih žrtev stotino mrtvih, neupoštevajoč ugrabljenih in ranjenih. Končno se je tudi demokristjanski minister Scelba odločil, prisiljen od javnih mnenj in demokratičnega časopisja, da uprizori lov za tem veleroparjem, ki že leta strahuje mirno sicilijansko prebivalstvo. Toda namesto, da bi začeli z veliko akcijo proti banditom samim, so izdali posebne ukrepe proti ljudstvu, ki že leta prosi pomoči od vlade. Kajti Giulianova tolpa, ki je bila ustanovljena ob podpori sicilskih veleposestnikov, napada v glavnem predstavnike demokratičnih organizacij in strahuje kolone, ki se upirajo samovolji svojih gospodarjev.

Italijanski veleposlanik v Londonu je obiskal angleškega zunanjega ministra Bevina, od katerega je izvedel, da bo Velika Britanija ob podpori ZDA, Francije in Južnoameriških držav predlagala, da Italijo dokončno izključijo od sodelovanja pri upravi njenih dosedanjih kolonij Tripolitanije in Eritreje. Tako bi ostala Italiji kvečjemu najrevnejša njenih kolonij Somalija, kjer ne dobiš drugega kot samo skalo in pesek. Tripolitanija bi po britanskih predlogih prišla pod upravo še nedoločene države, Cirenaica pod zaupno upravo Anglije in sicer za dobo, ki bi jo določili, dokler ne bi bila «zrela», da se svobodno vlada. Eritrejo pa bi razdelili med Abesinijo, ki naj bi dobila pristanišče Masao s Koridorjem do njega, ter med Anglo-egiptski Sudan.

TU PA TAM...

Izobčenje

Že nekaj tednov je minilo odkar je «priletelo» na komuniste «izobčenje» z najvišjega mesta v Rimu. Najprej so ga vrgli kar na vse komuniste, od prvega do zadnjega. Kaj hitro pa so se povlekli, ker so videli, da so ustrelili prehudega kozla. Kako bi naj verjeli ljudje, da se je satan in vsi njegovi pomočniki naselili kar naenkrat v najnavadnejših ljudeh naše bližnje okolice. Kako bi naj verjela žena, da je hudič skočil kar na vsem lepem v njenega moža, ali pa naj bi verjeli otroci, da je njihova mati «satanov» poslanec. Modrijani, ki so «izobčenje» nakuhali, so videli, da se bodo z njim samo osmešili in so zato popustili ter izobčujejo le še najvidnejše predstavnike Komunistične partije in njihove časopise, ali pa tiste, ki se nahajajo v eni fronti s komunisti.

Naredili ste iz njega norišnico...

Dolga je zgodovina najrazličnejših izobčenj. V veliko zabavo vsakemu čitatelju je nedvomno danes besedilo izobčenja, ki ga povzemamo iz poglavij Balbuzia:... «Naj bo preklet če umira, če je, če pije, če ima žejo, če se posti, če dremlje, če spi, če bdi, če hodi, če stoji pri miru, če sedi, če leži, če dela, če počiva, če šči... če s...».

(iz knjige: «Nedeljske pridige». Izdal Bianchi Giovini)

Če bi prišel Kristus v ta tempel ne bi mogel reči. «Naredili ste iz njega razbojniško jamo», nego: «Naredili ste iz njega norišnico».

Tudi plesi jih zanimajo

Na tem svetu pa niso samo izobčeni komunisti. Izobčeni so tudi tisti, ki plešejo «apalachiola», «cascaricolo» in «Kalypso». To so trije filipinski narodni plesi. Toda tamkajšnjemu škofu Mariani Madriagi niso po godu. Zato so prečitali v vseh cerkvah na Filipinih okrožnico, da so tisti, ki plešejo take plese izključeni od svetih sakramentov».

A zemlja se še danes vrti...

Izobčenja imajo prastaro zgodovino, a cerkev se jih ne spominja posebno rada, ker ji ne služijo preveč v čast.

1616 leta so predložili Sveti stolici vprašanje, ali je pravilna teorija Galileo Galilei, ki je trdila, da kroži zemlja, a sonce stoji pri miru. Sveta stolica je odgovorila, da je teorija nesmiselna in bogokletna ter je izobčila vse, ki so jo podpirali. Tudi Galileo Galilei je moral prizmati svojo «zmoto», sicer bi končal na grmadi.

Vkljub izobčenju se je zemlja tudi po 1616. letu še nadalje vrtela okrog sonca in to dela še danes.

Kri se nam še danes pretaka po žilah...

1600. leta so bili izobčeni vsi zdravniki, ki so trdili, da se kri pretaka po žilah, ker je Sveta stolica trdila, da stoji kri pri miru.

Na vso srečo se vkljub izobčenju kri še danes pretaka po žilah vseh živih ljudi.

Včasih papežem niso ugajale pridige o uboštvu...

1323. leta je papež Ivan XXII izobčil frančiškane, ker so vztrajali na stališču, da je živel Kristus s svojimi apostoli v popolni revščini in da ni imel nobene lastnine.

In vendar so propadli...

Na naše veliko začudenje pa moramo ugotoviti, da Sveta stolica ni nikoli izobčila ali pa se izrekla proti fašistični stranki ali njenim poglavarjem, nikoli ni obsodila čitanje fašističnih časopisov in širjenje njihove ideologije. Sveta stolica tudi ni izobčila nacistov in vseh ostalih vojnih zločincev, ki so prelili morje nedolžne krvi. Sveta stolica tudi ni našla nobenega razloga, da izobči Hitlerja, Mussolinija, Franko pa je njen največji miljenec. Sveta stolica tem zločincem ni odrekla sv. zakramentov in bi jim nedvomno preskrbela najlepše mesto v nebesih, če bi le mogla.

Vkljub temu, da Sveta stolica ni izobčila Hitlerja in Mussolinija ter nacifašizma, jih je pravična kazen človeštva vendar dohitela in uničila.

Na njih ne bo padlo papeško prokletstvo...

«Poslali bomo letala polna atomskih, zažigalnih, bakterioloških in s trinitrotoluolom napolnjenih bomb. Poslali jih bomo, da ubijejo otroke v zibelkah, starce zatopljene v molitvi in može, ki so pri delu».

Te vrste niso napisali ljudožrci Afrike ali Avstralije! Napisal jih je Washingtonski časopis «Times Herald», ki ni bil nikoli izobčen od Svete stolice in tudi v bodočnosti ne bo.

DELO V MESTU IN NA VASI

To se dogaja po štirih letih vojaške okupacije

TOV. JAKSETIČ JE BIL OBSOJEN NA 4 MESECE ZAPORA

12-dnevna stavka je bila odraz ljudskega ogorčenja - Svetla preteklost neustrašnega borca - Ironija sodnega dvora

V ponedeljek, 22. t. m. se je pred tukajšnjim sodiščem začela razprava proti tov. Jaksetichu, obtoženemu, da kot član stavkovnega odbora za velike stavke leta 1946 ni vplival na to, da se stavka ukine, s čimer se je pregrešil proti zadevnemu ukazu VU. Kakor znano, je tedaj tržaško delavstvo s splošno stavko izrazilo svoj odločni protest proti podlim napadom neofašističnih tolp na sedeže demokratičnih ustanov v našem mestu.

Tov. Jaksetich je v svojem zagovoru poudaril, da je tretji dan stavke sicer izvedel za ukaz VU, da pa je bilo tedaj stvarno nemogoče vplivati na stavkujoče, da bi se vrnili na delo. K temu je predvsem pripomogla VU sama, ki je - mesto, da bi uvedla preiskavo proti krivcem in jih kaznovala - z omenjenim ukazom, že itak močno razburjenje delovnega ljudstva, še bolj razvnela.

Na popoldanski razpravi so nastopile tri priče in sicer: tedanji predsednik ES občinskih uslužbencev Bruno Cesari, član ES pristaniščnikov in pomorcev Rudolf Dujc ter tajnik ES prevoznikov Giacomo Levi. Vsi so potrdili izjave tov. Jakseticha, da je bila zahtevana ukinitev stavke tekom 24 ur popolnoma nemogoča.

Naslednjega dne dopoldne je prvi nastopil branitelj, odvetnik Zennaro, ki je predvsem zanikal VU pravico do ugotavljanja, da - li je neka stavka zakonita ali ne. Odlok VU o ukinitvi stavke je bil nepravičen tudi zozirom na ohranitev javnega miru, ker bi bila morala v tem primeru VU nastopiti ne proti stavkujočim, temveč proti znanim tolpam, ki so s svojimi provokacijami izzvale protestno gibanje.

O položaju stavkovnega odbora po objavi zadevnega ukaza VU je odv. Zennaro poudaril, da je isti formalno sicer še obstajal, dejansko pa ni več deloval. Končno je bila ukinitev stavke nemogoča tudi, ker bi — s tem, da bi odbor prisilili stavkujoče, da odnehajo od svoje upravičene borbe proti novo porajajočemu se fašizmu — zagrešili težko izdajstvo nad zaupanjem stavkujočih množic.

Iz vseh teh razlogov je branitelj zahteval popolno oproščenje obtoženca, posebno ker mnogi očitki proti njemu tekom razprave sploh niso bili dokazani.

Ob zaključku je odv. Zennaro še prikazal moralne vrline tov. Jakseticha, starega protifašističnega borca, zasledovanega in zapiranega že od leta 1927 dalje.

Javni tožilec Dye je vztrajal na tem, da se tov. Jaksetich obsodi.

Predsednik, major Bayliss, je izjavil, da je bil odlok VU popolnoma umesten z ozirom na ohranitev javnega miru; obenem je omenil, da je stavkovni odbor imel namen odstraniti iz dežele — VU.

Na popoldanski razpravi je g. Bayliss obnavljal potek stavke. Med drugim je navajal članke v «Il Lavoratore», ki so tedaj «vzpodbujali k stavki» in zaključil, da je tov. Jaksetich vedel za odlok VU in ga namerno prekršil, zaradi česar ga smatra krivega.

Na popoldanskem zasedanju je ob 16,14 vstopil iz posvetovalnice v sodno dvorano sodni dvor. Najprej si je g. Bayliss dovolil nedolžno norčijo: izjavil je «obžalovanje» sodnega dvora, da «mora» kaznovati tako zaslužnega protifašističnega borca... in obsodil tov. Jaksetcha na 4 mesece zapora.

Z obsodbo tov. Jaksetiča, člana stavkovnega odbora 12-dnevne stavke se je zaključilo zadnje dejanje veličastne protestne stavke, ki je vzklila iz upravičenega ogorčenja tržaških demokratičnih množic nad fašističnimi nasilstvi.

Z obsodbo zaslužnega antifašista in borca za pravice delavskega razreda pa je takozvana «zapadna demokracija» ponovno pokazala svoje pravo lice. Obsodba, ki jo je izrekelo okupacijsko vojaško sodišče nas sicer ne čudi. Saj so skoro na dnevnem redu aretacije in obsodbe partizanov in aktivistov osvobodilnega pokreta. Z druge strani pa se dajejo fašistom in teroristom proste roke, da se lahko svobodno kretajo in nemoteno nadaljujejo svoje fašistično delovanje.

Krivična obsodba tov. Jaksetiča pa je obenem jasen odraz stanja, v katerem se nahaja naše ozemlje po štirih letih tuje zasedbe.

Jutri, 28 t. m. od 15. ure dalje bo v Ljudskem domu v Miljah

Veselica Komunistične partije

na kateri bo sodelovala godba iz Božičev. Ob 17. uri govor ob priliki razdelitve partijskih izkaznic novim članom KP ter razdelitev nagrad članom in celicam, ki so se odlikovale v kampanji za razširitev Partije. Pozdrav tov. A. Destradi v imenu IK KP STO. Ob 19. uri na športnem igrišču PD «Frausin» ples. Vstopnice veljajo za žrebanje dveh dobitkov srečolova. Ob 20. uri v Ljudskem domu družabni ples.

Bogat srečolov
Dobro opremljen bar

Pa za lepa dekleta! Izvolitev zvezde tiska!

Opozorilo ZDTV

Vodstvo ZDTV (UCEF) obvešča vsa včlanjena športna društva, civilne in vojaške oblasti in uredništva časopisov, da je takozvano vodstvo ZDTV o katerem govorijo razni časopisi kot «Primorski dnevnik» in «Corriere di Trieste», sestavljeno iz elementov, ki jih je občni zbor ZDTV dne 7. avgusta t. l., ki se je vršil na sedežu Delavske športne zveze, izključil iz organizacije.

Vodstvo ZDTV istočasno opozarja društva in športnike, ki morda ne poznajo pravega položaja, da omenjeni elementi poskušajo ustvariti razkol na polju ljudskega športa ter da razni kot Turk-Joco, Ludovisi, Pregaro, Kuferšin Marcel itd. nimajo ničesar skupnega z ZDTV.

Za kmete ki jih je prizadela toča

Kmetijska strokovna zveza enotnih sindikatov opozarja vse kmetovalce, ki so utrpeli nad 30% škode povzročene po toči, da se takoj zglasijo na sedežu Enotnih sindikatov, ul. Imbriani 5-I, radi zadevne prijave. Enotni sindikati bodo namreč v dogledanem času poslali na agrarni inšpektorat vse prijave oškodovancev.

Spoznati boste mogli naše časopise, revije in knjige!

SLAVA NEPOZABNIM BORCEM!

Žrtev Frausina in Kolariča ni bila zaman

V tem tednu poteka peta obletnica junaške smrti voditeljev demoratičnega pokreta in borbe proti nacifašističnemu okupatorju tov. Alojzija Frausina in tov. Natale Kolariča.

V najtežjih dneh tujčeve okupacije ko so po vsej Evropi divjale fašistične in nacistične tolpe se je tudi na našem ozemlju vodila vstrajna ilegalna borba proti nacifašistični zveri. V tej, za antifašiste neenaki borbi, so dan za dnem padali najboljši sinovi delovnega ljudstva, borci za svobodo in srečnejšo bodočnost vseh narodov.

V vrsto teh spadata tudi tov. Frausin in Kolarič, ki sta, čeprav različne narodnosti, padla za one cilje in načela, ki so bila vedno in so še danes zvezda vodnica velike protiimperialistične fronte.

Tov. Frausin je posvetil vse svoje življenje in delovanje delavskemu razredu v borbi za dosego njegovih osnovnih pravic. Tem svojim ciljem je ostal dosledno zvest do zadnjega trenutka svojega življenja. Hrabrega borca niso strašila preganjanja, aretacije in konfinacije, ki jih je moral pretrpeti za časa fašizma. Po razpadu Italije ga najdemo med prvimi v vrstah miljskih antifašistov, kjer je organiziral oborožen upor proti prodirajočim nacistom.

Kljub zavratni bolezni, ki si jo je nakopal v fašističnih ječah je tov. Frausin prevzel odgovorno in nevarno nalogo organizacije osvobodilnega gibanja in Partije. Dne 24. avgusta 1944 ga je zloglasna SS aretrala in skušala na vse načine izvleči iz njega kake izpovedi. Kljub sverinskemu mučenju pa ni okupator uspel v tej nameri.

Na čelu ilegalne borbe je bil skupno s tov. Frausinom, sloveneo tov. Kolarič Natale. Skupno sta vodila borbo proti okupatorju in skupno sta postavila že takrat trdne temelje slovansko-italijanskega bratstva. Oba borca in voditelja sta vedno delovala v internacionalističnem duhu, ki je bil že takrat izraz razredne internacionalistične zavesti tukajšnjega demokratičnega pokreta.

Njuna žrtev ni bila zaman! Tržaško demokratično ljudstvo je ostalo zvesto svetlim ciljem teh borcev in voditeljev. To je tudi pokazalo ob objavi resolucije I. U. in na upravnih volitvah, ko so Slovenci in Italijani jasno izrazili svojo globo internacionalistično zavest.

PD Skamperle - Acegat priredita jutri 28 t. m. od 16. ure dalje v društvenih prostorih (Ljudski dom)

Veliko vrtno veselico

Sodeluje godba «Rinaldi». Srečolov, športne tekme, ples
Dobro opremljen bar
Jutri vsi na veselico k Sv. Ivanu!

OBJAVE

Danes od 20. ure dalje bo v dvorani Prosvetnega društva «Ravbar» na Greti (ulica Cisternone) družabni ples. Vabljeni!

Komunistična mladina iz Kolonkovca priredi jutri, 28. in v ponedeljek 29. t. m. od 17 do 24. ure mladinsko vrtno veselico, ki se bo vršila v gostilni «Ex Soci» na Kolonkovcu. Spored: nastop dramske skupine «Tomažič», šaljiva pošta izvolitev zvezde veselice, ples. Igra orkester iz Kolonkovca.

Drevi ob 20. uri bo občni zbor prosvetnega društva v Zgoniku. Vabimo, vse člane, da se ga udeleže.

ODBOR

Zveza partizanov iz Padriča priredi jutri ob 20,30 spominsko proslavo pri spomeniku padlih. Govorila bosta tov. Malalan in predsednik Zveze iz Padriča.

PD Skamperle-Acegat javlja, da se sprejemajo vpisovanja za tečaj harmonikarjev kakor tudi za skupino harmonikarjev pod vodstvom učitelja Giannini. Vpisovanja dnevno od 8 do 12 in od 16 do 22. ure.

PD Skamperle — dramski odsek javlja, da je začel z rednimi vajami za svoj prvi nastop v jeseni. Če bi še kdo želel sodelovati v zborni recitaciji ali drugače, se more prijaviti vsak četrtek od 20-21. ure, ko imamo redne vaje.

Prosvetno društvo «Srečko Kosovel» obvešča svoje člane, da bo odslej društvena knjižnica odprta vsak četrtek od 20,45 do 21.30. Vsi člani si lahko izposodijo knjige.

V soboto in nedeljo 10. in 11. septembra bo dramski odsek prosvetnega društva «Valentin Vodnik» v Dolini priredil Jurčičevo dramo v petih dejanjih «Domen». Prireditev bo na prostem.

Ob priliki izvolitve zgoniškega župana je nabrala družba tovarišev v domači gostilni v Zgoniku vsoto 1.300.— lir za tiskovni sklad «DELA» in «LAVORATORE».

ZA TISKOVNI SKLAD «DELA», je darovala vesela proletarska družba iz Križa Lir 500.

Preteklj teden sta stopila v zakonski stan tovariša Košuta Alojzija in Laharnar Henrik iz Križa pri Trstu. Ob tej priliki jima čestita celica KP iz Križa ter okrajni komite v Nabrežini. Uredništvo «DELA» se pridružuje.

ZGODOVINSKI DNEVI

27.8.1871 se je rodil Theodor Dreiser, veliki ameriški pisatelj.

27.8.1944 je bilo prvo zasedanje antifašistične skupščine Albanije v Beranih.

28.8.1851 se je rodil v Poljanah nad Škofjo Loko pisatelj dr. Ivan Tavčar. Srednje šole je obiskoval v Novem mestu in v Ljubljani, univerzo pa na dunaju, kjer je postal odvetnik. Bil je poslanec, voditelj napredne stranke in ljubljanski župan. Umrl je v Ljubljani 19.2.1923 in je pokopan, po njegovi želji na Visokem v Poljanski dolini.

28.8.1749 se je rodil pesnik in dramatik Johann Wolfgang Goethe. Umrl je 22.2.1832. Njegova največja umetnina je pesnitev «Faust» v dveh delih.

28.8.1866 se je rodil Matej Hubad, glasbeni pedagog in preroditelj našega zborovskega petja, katero je dvignil na evropsko višino. S tem je dosegel, da imamo Slovenci zrelo umetniško tradicijo ter bodočnost zdrave narodne glasbe. Umrl je 2.5.1937.

31.8.1589 je umrl v Ljubljani pisatelj Jurij Dalmatin, ki je izdal v Wittenbergu celotno sv. pismo «Biblijo», najpomembnejše delo protestantske dobe na Slovenskem. Ob reformaciji so uničili vse protestantske knjige, le Biblija so prizanesli, tako je postala temelj naše ga književnega jezika.

1.9.1286 je bil v slovenskem jeziku umeščen na Gospovetskem polju grof Mainard za koroškega vojvoda.

1.9.1859 se je rodil v Senju hrvatski pisatelj Vjenčeslav Novak. Bil je opisovalec trpečih ljudi in siromašnega življenja.

1.9.1939 je Hitlerjeva Nemčija zahrbtno napadla Poljsko. To je bil dejansko začetek druge svetovne vojne.

2.9.1819 se je rodil v Dolenjih Zemeh pri črnem vrhu Prekovsloveč in jezikoslovec Matej Cigale. Bil je urednik slovenskega dela avstrijskega zakonika. Sodeloval je tudi pri sestavi Wolfovega nemško - slovenskega slovarja.

2.9.1848 je Avstrijska vlada odredila, da mora biti v ljudskih šolah materinščina učni jezik. Slovenci smo po krivici še nadalje bili deležni potujčevanja s strani nemških šol.

((RADIO))

TRST II

Sobota: 13.00 Slovenski narodni motivi; 18.30 Oddaja za najmlajše: «Čudovite sanje», izvajajo šlani Radijskega odra; 19.00 Iz slovanskih oper; 20.00 Programski periskop; 21.00 Sobotni večer Pester sporeda; 22.00 Večerni koncert.

Nedelja: 8.30 Slovenske narodne pesmi bo igral na harmoniko Marij Sancin. 10.00 Glasba po željah, 16.00 Sprehodi po našem podeželju. 17.30 To, kar vsakdo rad posluša. 18.30 Plesna glasba. 19.00 Sport. 20.00 Z narodno pesmijo po Sloveniji. 20.30 Z domačo knjižne police. 21.00 Radijski oder: Shaw: «Močnejše od njihov». 22.45 Večerne melodije.

Ponedeljek: 13.00 Češki glasbeni svet. 17.30 Plesna glasba. 18.41 Istrske narodne pesmi. 19.00 Gospodinjska ura. 20.00 Pester koncertni spored. 21.00 Sport. 20.30 Okno v svet. 21.00 Mozart: «Beg iz seraja», opera v 3 dej.

Torek: 13.00 Narodne pesmi slovanskih narodov. 18.00 Kmečke morne skladbe. 19.00 Filmski trak. 19.15 Odlomki iz baletov. 20.00 Uverture. 20.30 Okno v svet. 21.00 Vzori mladini. 21.45 Večerne melodije.

Sreda: 13.00 Glasba po željah. 18.00 Mamica pripoveduje. 18.15 Debussy: Godalni kvartet v g-molu. 19.00 Zbor vniški vedež. 20.00 Glasba narodnih narodov. 20.30 Okno v svet. 21.00 Razgovori pred mikrofonom. 21.45 Hacaturijan: Koncert za klavir in orkester.

Četrtek: 13.40 Na harmoniko igra Marij Sancin. 18.00 Glasbeno predavanje. 18.30 Po ljubljene melodije. 19.00 Slovenščina za Slovence. 20.00 Pevski koncert Milene Cilenšek. 20.30 Okno v svet. 21.00 Radijski oder: Zupan «Slovenski Jurija Trajbasa». 22.30 Večerni koncert.

Petek: 13.00 Glasba po željah. 18.16 Komorna glasba. 18.45 Šramel kvintet. 20.00 Tržaški kulturni razgledi. 20.30 Slavni pianisti. 20.30 Okno v svet. 21.00 Mojstri besede. 21.45 Čajkovski: Simfonija št. 4 v f.

RADIO MOSKVA

(V srbohrvaščini) čas: 6.00 val. dol. 19.72; 19.78; 25,08; čas: 10.00 val. 11.30 val. dol. 19,78; 25,08; čas: 18.00 (ob nedeljah); čas: 16.00 val. dol. 19.78; 25.08; 25,26; 30.39; čas: 18.00 val. dol. 25,08.

(V slovenščini): čas: 18.00 val. dol. 25,08.

(V srbohrvaščini) čas: 20.00 val. dol. 25.08;30.90.

(V makedonskem jeziku) čas: 21.00 val. dol. 25.08; 377.4.

(V srbohrvaščini) čas: 21.00 val. dol. 25,08; 377,4.

(V slovenščini) čas: 22.00 val. dol. 25.08; 377.4.

SOFIJA

(V srbohrvaščini) čas: 18.00 val. dol. 39,11; čas: 20.45 val. dol. 391 (razen ob sredah in nedeljah).

(V makedonskem jeziku) čas: 20,45 val. dol. 391 (samo ob sredah in nedeljah).

PRAGA

(V srbohrvaščini) čas: 16.00 val. dol. 31.40; čas: 16.30 val. dol. 31.40; čas: 19.30 val. dol. 39.00.

BUKARESTA

(V srbohrvaščini) čas: 20.00 val. dol. 48.30.

BUDIMPEŠTA

(V srbohrvaščini) čas: 18.00 val. dol. 549; čas 20.35 val. dol. 459.

VARSAVA

(V srbohrvaščini) čas: 19.00 val. dol. 48,25.

TIRANA

(V srbohrvaščini) čas: 21.00 val. dol. 38.22.

Odgovorni urednik
DUSAN KODRIC
Založništvo «DELA»
Tiska Stab. Tipogr. Trieste
ulica S. Pellico 8
Dovoljenje A. I. S.

KASACIJSKO SODIŠČE JE RAZVELJAVILO ŽE DRUGO RAZSODBO

Amnestirajte krivično obsojene partizane!

Državni tožilec poveličuje "ugrabljence,, - Porotno sodišče ni merodajno za sodbo partizanov - Zakaj se ne izvaja ukrep VU št. 46?

Preteklo soboto je kasacijsko sodišče v Trstu razveljavilo sodbo, ki jo je preteklega maja izreklo porotno sodišče proti obtožencem Ivanu Alessi, Friderику Soban, Alfredu Micor, Andreju Valentini, Mihaelu Angileri in Francu Ricardi. Obsojeni so bili zaradi «sequestro di persona».

Na prizivni razpravi je državni tožilec Guido Batiggi-Stabile zahteval da ostane obsodba, ki jo je izreklo porotno sodišče popolnoma nespremenjena. Ob tej priliki je, kot običajno, priviekel kup argumentov iz zakladnice patentiranih zagovornikov pristašev stranke prežalostnega spomina. Med drugim je poskušal poveličevati «nesrečne ugrabljence» kot branitelje italijanstva v Trstu in borce proti «le calate carsiche degli Slavi».

Za državnim tožilcem je govoril odv. Presti, ki zagovarja Valentinija, Ricarda in Angileri -ja, za katere je zahteval popolno oprostitev.

Ostale obsojence zagovarja odv. Zennaro. V svojem govoru je predvsem povdaril, da tržaško porotno sodišče ni merodajno, da sodi člane splošne vstaje iz maja 1945 ter borce osvobodilnega gibanja. Zahteval je amnestijo v smislu splošne odredbe št. 46, ki jo je izdala ZVU.

Po dvournem razpravljanju je sodišče obsodbo porotnega sodišča razveljavilo ter odredilo, da se bo ta ponovila pred drugo sekcijo istega sodišča.

To je že drugi primer, ko je kasacijsko sodišče razveljavilo obsodbo, ki jo je v svoji pristranosti po krivici proti članom osv. gibanja izreklo porotno sodišče. Skrajni čas pa bi bil, da bi ZVU raztegnila splošno amnestijo tudi na Tržaško področje.

Kdaj? V nedeljo 4. septembra od 14. ure dalje!

V Križu pri Trstu se vneto pripravljajo...

Jutri, v nedeljo 28. t.m. bo pri nas velik kulturni praznik. Nastopila bosta prvič pred javnostjo novoustanovljeni orkester in moški pevski zbor. Orkester, katerega pridno vodi domačin Mario Bogatec, bo ob tej priliki zaigral 13 komadov umetnih in narodnih pesmi, med drugim «Ruske napeve», Chopinove «Tristesse», Venček slovenskih narodnih itd. Moški pevski zbor vodi tudi domačin Franček Zerjal. Ob tej priliki ima na sporedu med drugimi: «Partizansko», «Tiho luno», «Kam» itd.

Nastopil bo tudi improvizirani kvintet ter domača godba na pihala.

Dramska skupina prosvetnega društva «Vesna» bo pa uprizorila folklorno enodejanko s petjem iz domačega ribiškega življenja «Na kriški osmici». Igrico je sestavil Justo Košuta in bo tudi sam nastopil v vlogi ribiča Nikole. Igrali bodo ribiči v domačem narečju.

Prireditev se bo vršila na prostem na društvenem dvorišču. Pričetek ob 18. uri.

Poročni prstan je izgubila naša tovarišica v nedeljo v Bazovici. Pošten najditelj naj ga odda v našem uredništvu.

USPEH VOLIVNEGA PROGRAMA KP

V PIŠČANCIH BODO KONČNO IMELI ELEKTRIKO

Vest, da je Acegat končno odobrila načrt za napeljavo elektrike v Piščance bo brez dvoma razveselila tamkajšnje prebivalce. Kakor izgleda se bodo v kratkem pričela tozadevna dela.

Vsekakor je bil že skrajen čas, da so se odgovorne oblasti odločile, da dajo temu neposrednemu mestnemu predelu elektriko.

Kmetijska zveza enotnih sindikatov se je za rešitev tega vprašanja interesirala že pričetkom leta 1947. Takrat je bila poslana občini resolucija in so sindikalni predstavniki tudi osebno intervenirali bodisi na občini kakor tudi na VU. Ker ni bilo nobene rešitve so poslali prebivalci naknadno še mnogo protestov. Istotako so Enotni sindikati v razdobju od leta 1947 pa do danes že večkrat intervenirali pri merodajnih oblasteh. Tudi «Delo» je o tem vprašanju pisalo še maja t. l.

Tako so prebivalci Piščancev, ob podpori Enotnih sindikatov in našega tiska, po dolgotrajni borbi in prizadevanju, končno dosegli, da bo imela vasica električno razsvetljavo.

Vsekakor je to obenem uspeh KP in njenega volivnega programa za čigar izvedbo so se borile demokratične množice. Ravno v programu KP se postavlja zahteva javnih del za napeljavo luči in vode po vseh mestnih predelih. Novi občinski odbor je moral pač v tem primeru upoštevati voljo in težnje ljudstva, ki so izražena v programu Komunistične partije.

Velika veselica komunističnega in demokratičnega tiska, ki jo organizira Komunistična partija STO

Zahvala P. D. "Zvezda,,

Odbor prosvetnega društva «Zvezda» iz Podlonjerja se toplo zahvaljuje vsem tistim, ki so pripomogli k lepemu uspehu otvoritvene proslave Ljudskega doma.

Posebno se zahvaljujemo pevskemu zboru «Velesila» iz Škednja, pevovodji Danilu Pertotu za njegovo požrtvovalnost pri pevskih vajah našega zbora katerega je spet obudil k življenji, tov. Gombaču Francu, ki je prinesel pozdrave Pripravljalnega odbora ljudske prosvete, tov. prof. Ferlanu Oskarju, ki je prinesel pozdrave v imenu «Centro di Cultura», ter vsem delegacijam demokratičnih organizacij ter mladinki Počkar Mireli, ki je tako lepo izvajala Simona Gregorčiča «Nas narodni dom», ter vsej mladini, ki je vestno izpolnjevala zadane si naloge.

Še enkrat kličemo hvala vsem tistim množicam, ki so nas na ta veliki dan počastile s svojo navzočnostjo v tako obilnem številu.

Člani celice KP iz Zgonika čestitajo tov. Pirc Alojzu, požrtvovalnemu sekretarju, ob njegovi izvolitvi za župana občine Zgonik. Uredništvo «DELA» se čestitkam pridružuje.

Pripravljalni odbor ljudske prosvete se zahvaljuje tov. Dominiku Požer za denarni prispevek.

Kje? V Dolini!

Zgradili so jih delavski žulji

V nedeljo so otvorili nov prosvetni dom «Zvezda» v Podlonjerju. Ob tej priliki je bila tudi kulturna prireditev z godbenimi, pevskimi in recitacijskimi točkami. Prireditev je otvoril tov. Skodler Slavko. Sledili so pozdravni govori tov. Albina Prelc v imenu KP; tov. Venčka Krečiča za POLP tov. prof. Oskarja Ferlana v imenu CCP ter tov. Bernetiča v imenu OF. Recitirala sta tov. Justo Košuta in mladinka Počkar Mirela, glavni govor pa je imel tov. Gombač. Skedenjski pevski zbor je zapel nekaj pesmi. Zbor je vodil mladi pevovodja Danilo Pertot.

Po kulturnem sporedu je sledila prosta zabava in ples.

Tudi stojnice s knjigami nismo ob tej priliki pogrešali. Na stenčasu smo pa lahko videli seznam vseh onih, ki so dali svoj delež pri gradnji doma.

Marsikje še pogrešamo primerne ljudske domove. Želeti bi bilo, da bi demokratično prebivalstvo povsod posnemalo podjetne prebivalce Podlonjerja.

Z isto vnemo kot Podlonjerci so zagrabili za delo prebivalci Elerjev ter zgradili svoj ljudski dom, ki jim bo služil za kulturne in politične namene. Dolgo časa so tuhtali, kaj naj bi ukrenili. Živo so občutili pomanjkanje prostorov za svoje demokratične organizacije. Na predlog krajevnega predsednika prosvetnega društva «Planinska roža» so se pa oprijeli dela in takorekoč iz nič-a ustvarili dom. Vse delo pri gradnji je bilo opravljeno udarniško.

Pred mikrofonom je tov. Gombač Franc, član Pripravljalnega odbora za ljudsko prosveto

Ob priliki otvoritve doma je bila tudi prireditev na kateri je govoril v slovenščini tov. Ado Slavec v italijanščini pa tov. Stradi. Sodelovala je tudi godba iz Božičev in Skofij ter pevski zbor iz Campor.

Tudi Elerci so lahko v vzgled ostalim vasem, ki so še danes brez svojega skupnega doma in dvorane za kulturne prireditve.

Tudi kmetje so zavarovani proti nezgodam na delu

Mnogim kmetom verjetno še danes ni znano, da so na podlagi plačevanja zemljiškega davka avtomatično zavarovani proti nezgodam pri kmečkem delu. Večkrat se naši kmetje, ki se ponesrečijo na delu bodisi na polju ali pri opravljanju kmečkega dela na domu — obrnejo do zasebnega zdravnika, katerega morajo sami plačati. Istotako si morajo v tem primeru sami plačevati morebitne stroške bolnišnice.

Z ozirom na to opozarja Kmetijska strokovna zveza ES vse kmetovalce, da se v primeru katere koli nezgode pri kmečkem delu takoj obrnejo na omenjeno Zvezo ES (Ul. Imbriani 5-I), kjer bodo prejeli potrebna navodila za prijavo nezgode in brezplačno zdravniško nego.

TEDENSKI SINDIKALNI PREGLED

Delavci zahtevajo izboljšanje življenskih pogojev

Na sindikalnem polju beležimo vedno večjo razgibanost. Sicer se tej razgibanosti ne moremo čuditi, če pomislimo na težke razmere v katerih se nahaja danes ves delavski razred. Tržaško ozemlje preživlja danes posebno kritično dobo, ki kot izgleda, ne bo tako hitro končala, marveč se bo zavlekla v neskončnost.

Razmeroma nizko število delavcev, ki so pravilno zaposleni se mora boriti z vsakodnevnimi težavami gospodarskega značaja. Kot je znano, je za človeka vradno življenje potrebno za preživljanje štiričlenski družini mesečno vsaj 60 tisoč, dočim večina delavcev zasluži komaj 28-30 tisoč in to vštevši vse draginjske in družinske doklade. Toda če pomislimo na veliko množico brezposelnih (23 tisoč) in na 27 tisoč upokojencev, ki se morajo zadovoljiti z mesečno podporo od en do tri tisoč lir, si lahko ustvarimo pravo sliko v kateri se nahaja ta velika množica ljudi.

Jasno je, da te razmere skrajne bede in pomanjkanja silijo delavski razred, da se bori za dosego zboljšanja življenskih pogojev. In v tem je izvor sindikalne razgibanosti Umestno se nam zdi na tem mestu pristaviti, da sedanja zakonodaja jamči delo samo v mejah sporazumov sklenjenih med zastopniki delavcev in delodajalcev. Iz tega izhaja, da se delavski razred lahko upre izkoriščanju in zahteva priznanje svojih pravic samo na ta način, če se organizira in trdno poveže s sindikati ter drugimi množičnimi organizacijami.

Izdajstvo voditeljev Delavske zbornice se kaže iz dneva z dan večje. Zato se morajo delavci boriti proti njim. Pretekli teden so omenjeni sindikalni voditelji — sindikalni namreč samo po imenu — poskušali pridružiti se sizionističnim organizacijam italijanske republike. Sicer v svojem izdajstvu niso uspeli ter so bili prisiljeni napraviti korak nazaj in preklicati komunike, ki so ga bili prvotno objavili v svoji farizejski dvoumnosti. Na drugih sektorjih pa ti gospodje poskušajo delovati v škodo delavcev. Prav zaradi tega je nujno potrebna velika in neprestana budnost s katero lahko razbijemo vse njihove razbijaške manevre.

Na sindikalnem pozorišču ostaja še vedno v prvi vrsti razgibanost, ki vlada med monterji v tovarni strojev. Sv. Andreja, kjer delavci stavkajo že drugi teden za to, da zaščitijo princip, ki če bi ne bil priznan bi lahko spravil v nevarnost celotno sindikalno gibanje. Kot smo že prejšnji teden poročali, je hotela direkcija tovarne strojev Sv. Andreja cenzurirati stenske časopise. To bi lahko povzročilo veliko vmešavanje v sindikalnem delovanju delavcev. V zvezi s tem je ravnateljstvo odpustilo z dela dva tovariša za to, ker sta branila interese delavcev ter zahtevala, da se ravnateljstvo tovarne ne vmešuje v zadeve, ki se tičejo interesov delavcev.

Tudi na drugih sektorjih grozijo delavci s stavko V tem oziru so v prvi vrsti peki, ki zahtevajo povišanje mezd.

Tudi med železničarji vlada velika sindikalna razgibanost. Sicer jim je bilo v neki meri ugodeno v pogledu zvišanja plače, toda to se jim danes osporava. Nameščenci bančnih ustanov pa zahtevajo, da se obnovi prejšnji način uradovanja in sicer z enotnim neprekinjenim dopoldanskim urnikom. Ker se temu protivijo vodstva, grozijo s stavko.

Zadnje čase so se cene življenskih potrebščin v nekaterih ozirih nekoliko zvišale, kar bo brez dvoma še poslabšalo gospodarski položaj delavskih slojev. Pripomniti je treba, da se cene na debelo znižujejo, toda do tega še ni prišlo v prodaji na drobno, in to zaradi prevelike vrste, ki se razteza od grosistov do razprodajalcev na drobno.

Čemu? Da bomo nudili vso podporo demokratičnemu in komunističnemu tisku, ki širi resnico in odpira oči vsem poštenim!

Pester kulturni program in športne tekme, tek v večer in, zakaj pa ne, tudi s ukarjolami»

Kot gobe po dežju

Zadnje čase objavlja Primorki dnevnik, staro trobilo babičevcev nastope raznih pevskih zborov in društev, o katerih ni bilo do sedaj nobenega sluha. Poleg društev, ki nosijo imena slavnih borcev osvobodilne borbe katerih imen se poslužujejo Pahorjevi prosvetarji samo za to, da bi prešlepili delavske množice, da bi jim še nadalje sledile v njihovi izdajalski poti, opažamo zadnje čase tudi imena pevskih društev, ki jih že zdavnaj ni več. Ta gospoda hoče na ta način zvabiti vsaj stare ljubitelje slovenskega petja, ko vidi, da je pri mladini vsak trud zaman. Tako smo zasledili ponovno imena nekoč slavnih pevskih društev «Lipa», «Hajdrih», «Zvon»,

Jurij Dalmatin

veren Trubarjev sobojevnik

List in Bohoričeve slovnice iz l. 1584

Ko se, ob obletnici smrti *Jurija Dalmatina*, oziramo na njegovo življenje in delo, ki je za naš narod tako pomembno bodisi s političnega, predvsem pa s kulturnega stališča, vidimo takoj, da moramo spoznati vso dobo in prilike, v katerih je živel.

14., 15 in 16. stoletje je doba svetovnih socialnih in gospodarskih preobratov. Ti preobrati na gospodarskem polju (odkritje Amerike in drugih kontinentov, porast trgovine, iznajdba tiska, smodnika itd.) imajo za posledico vrsto obratov v vsej ideološki družbeni stavbi: v znanosti in umetnosti, v pravosodju in religiji. Iz srednjeveških načinov produkcije stopa človeštvo na višjo stopnjo. Razvija in krepi se nov družbeni razred: meščanstvo, ki se bavi s trgovino in obrtjo, a nima še nič skupnega z današnjim kapitalizmom. Meščanstvo, ki je takrat predstavljalo nedvomen napredek, si krči pot v neprestanih borbah s fevdalizmom, ker ga ta zavira s svojimi privilegiji, izžemanjem in tlačenjem itd.

Cerkev je imela do tedaj monopol nad vsemi kulturnimi polji, v prvi vrsti v sodstvu, znanosti itd. Z iznajdbo tiskarstva sta pa postala znanost in pravo dostopna vsakomur. Cerkev je tako izgubila svoj monopol, a za pravice v tem pogledu se je posebno borilo meščanstvo.

Se bolj kot kdajkoli je cerkev — katoliška cerkev, bila predstavnica in zastopnica razpadajočega plemiškega reda. Engels nam daje pravilno oceno: «Cerkev je bila predstavnik fevdalizma na vseh poljih umskega delovanja: v sodstvu, v znanosti itd».

«Jasno je, da so se vsi proti fevdalizmu naperjeni nastopi, smatrali predvsem kot napadi na cerkev; vsi revolucionarni, družbeni in politični nauki pa obenem in predvsem - teološka krivoverstva. Da so se mogli dotakniti obstoječega družbenega reda, so mu torej morali odvzeti svetniški sijaj». (Engels).

To je materjalna, realna osnova, temelj, na katerem slone vse verske borbe onih stoletij. Borba proti katoliški cerkvi je borba proti fevdalnim, plemiškim pravicam cerkvenih posvetnih mogotcev. Meščanstvo zahteva v prvi vrsti «ceneno» cerkev, ker mu ostale usluge duhovščine, kot njen monopol na znanost in sodstvo, niso bile več potrebne. Kmetje pa gredo v svojih zahtevah po obnovi vere dalje in zahtevajo uvedbo «prave krščanske enakosti». Taka enakost seveda ni po godu meščanom in njihovemu predstavniku Lutru, ki hočejo obnovo — toda samo do neke gotove meje.

Zastopniki reformistov pri nas so več ali manj vsi navezani na meščanstvo, ne pa tudi na kmete ter njihove punte, zato je njihova revolucionarnost zmerna. Vendar so po drugi strani prinesli velik napredek: «Prvič izza pokristjanitve je slovenski živelj na krilih reformacijskih gesel v pomembnih posameznikih in skupinah zahteval svobodo, da sme kritično razmišljati o napravah in predstavah verskega udejstvovanja ter iskati individualen odgovor na vprašanja o verskih rečeh», piše Prijatelj. «Vkljub vsem svojim napakam je reformacija vsebovala možnosti rušenja stoletne tradicije, razvila je slovenski jezik do literarnega jezika in dvignila ves slovenski narod iz pozabljenja».

Reformacija je posebno razvila in pospešila razvoj slovenske kulture z ustanovitvijo tiskarn na domačih tleh. Prva taka tiskarna je bila ustanovljena v Ljubljani prav po Dalmatinovi zaslugi.

Jurij Dalmatin se je rodil 1550. leta v Krškem na Dolenjskem kot otrok siromašne družine. Med njegovimi učitelji sta bila tudi *Bohorič* in *Trubar*, ki sta mu že v mladih letih dala smernice bodisi v verskem, kakor tudi jezikovnem, literarnem in narodnostnem oziru. Dalmatin je, razen Trubarja, spesnil in objavil največ cerkvenih pesmi in drugih del. Glavna so: *Jezus Sirah, Pasijon, Mozesove bukve, 4. izdaja Trubarjeve pesmarice, Salamonove pripovesti in druge.*

Med njegova najvažnejša dela spada *nova, popravljena izdaja Trubarjevega sv. pisma*, v katero je vnesel vrsto pravopisnih in jezikovnih popravkov in izprememb. *Dalmatin* in *Bohorič* sta najvažnejša reformatorja, ki sta razvila Trubarjev jezik tako, da je postal slovenski jezik literarni jezik.

Se pred Dalmatinom je *Krelj* videl razliko med sičniki in šumniki, a Dalmatinova zasluga je, da so se te razlike uvedle tudi v praksi. Razen razlike med c in č, s in š, z in ž je uvedel še razlikovanje med u in v ter drugimi črkami.

Zanimiv je tudi odnos reformatorjev in Dalmatina do lastnega naroda. Odnos do Slovencev in njihovega ježika je postajal v izjavah slovenskih protestantskih književnikov pod vplivom njihove protestanske miselnosti in prizadevanj za «slovensko cerkev» vedno naravnejši in ožji. Oni se istovetijo s Slovenci in slovenskim jezikom, njih nagovori na čitatelje so prežeti iskrenosti in topline, ki često naravnost brezsenčna. *Dalmatin* se združuje z «našim bednim slovenskim preprostim človekom», z «našim revnim slovenskim narodičem».

Tako je po zaslugi protestantskih reformatorjev, v prvi vrsti *Trubarja, Dalmatina* in *Bohorica*, dobil slovenski narod svoj literarni jezik.

Temu nasproti stoji takratno delovanje katoliške cerkve in njej naklonjenih državnih oblasti, kar je povzročilo celo prekinitev kulturnega dela reformistov. Dne 30. oktobra 1598 so v Ljubljani objavili ukaz, da morajo protestantski pastorji in šolniki še istega dne pred sončnim zahodom zapustiti Ljubljano, a v teku treh dni avstrijske dežele. Naslednje leto so se začele ustanavljati *rekatolizacijske komisije*, ki so delovale med kmeti in meščani. Slovenske knjige pri «rekatolizaciji» niso igrale že zato važne vloge, ker jih katoliška cerkev ni imela. Njih delo je temeljilo na nasilju. Spremljala jih je oborožena sila, nalagali so denarne kazni, katerih del so sami obdržali; rušili so protestantske cerkve in pokopališča; silile so kmete in meščane, da se izjavijo za katoliško cerkev ali pa da prodajo pod ceno svojo posest, plačajo desetak in se izselijo. Usodno za slovensko kulturo je bilo to, da so «rekatolizacijske komisije» sežigale protestantske knjige — edine tedanje slovenske knjige. Tako je korakala katoliška cerkev tega stoletja v znaku uničevanja slovenske kulture, v nasprotju z reformisti, ki so jo razvili. Mlado meščanstvo one dobe je prvi nosilec zarodkov narodnostne zavesti in pojma «naroda». Zato moremo smatrati dobo protestantizma kot začetek narodnega individualizma in narodne kulture.

Iz Dalmatinove biblije

PREPORODITELJ SLOVENSKEGA ZBOROVSKEGA PETJA

Matej Hubad

Nedvomno spada glasba v prvobitne kulturne značilnosti človeka, ki se je od prvotnih enostavnih glasov razvila v današnje umetniško petje, a iz preprostega ritmičnega tolčenja predmeta ob predmet v današnje najraznovrstnejše instrumente. Ni pa nikaka samohvala če trdimo, da ga ni naroda, kjer bi pesem bila vsenarodna last v taki meri, kakor baš pri Slovanih. Le spomnimo se naše slovenske narodne pesmi, ki nam je — razumljivo — najbližja in torej tudi najbolj znana. Kdo jo je ustvaril? Kdo dalje gojil? Nastala e iz notranje potrebe naroda, ki jo je torej ustvaril samoniklo, jo čuval, predajal iz roda v rod in jo razvijal.

Mnogim, tudi najstarejšim pesmim poznamo skladatelje; le pomislimo na prvo slovensko pesmarico, vzniklo iz potrebe času protestantizma. Tudi pozneje so se posamezniki udejstvovali z zlaganjem napevov, a vse je ostalo le v okviru narodnega petja in narodove potrebe, brez vsakih višjih smotrov.

Šele l. 1867 je *Anton Foerster* postavil slovensko pesem na umetniško višino in jo izvenašli oni v svetu. Da pa je slovenska umetniška pesem mogla biti izražena v javnosti, je morala nujno biti s petjem prenešena v svet. To nalogo je častno rešil *Matej Hubad*, v kar mu je bila kaj dobro došla doba prehoda Avstrije iz absolutistične v ustavno državo, v kateri je moglo slovensko kulturno gibanje vsaj do gotove meje svobodneje zadihati.

Matej Hubad (28.VIII.1866 do 2.V.1937) je krepko zaoral v ledino slovenskega zborovskega petja in privedel slovensko umetniško zborovsko pesem do višine one ostalih evropskih narodov.

Kot protiutež proti germanizatorski Filharmonični družbi so l. 1872 ustanovili v Ljubljani *Glasbeno Matico*, pri kateri je od leta 1891 sodeloval tudi Hubad; sprva kot njen glasbeni učitelj, je ob ustanovitvi Matičnega pevskega zbora postal njegov vodja. Bil je pa tudi sicer eden najodličnejših Matičnih sodelavcev in si kot koncertni pevovodja zagotovil trajno mesto v zgodovini slovenske glasbene kulture. Iz prvotnega čitalniškega-diletantstva je slovensko zborovsko petje dvignil na evropsko višino, našo narodno pesem pa je postavil na koncertni oder in dosegel, da se ji je razdivil ves kulturni svet. Hubadova zasluga je, da moremo gledati Slovenci danes s ponosom na svojo lastno ljudsko in umetniško zborovsko tradicijo.

Dolina, v ozadju Kroglje

Vsaka vas ima svoj glas

Dolina - prestolnica Brega

Tam so fantje po stari šegi, ne verjamejo več niti v botre niti v vedomca in se ne glihajo več brez šoldov za juničko, da bi dali nevestico

V *Bregu* je marsikaj zanimivega in čisto svojevrstnega. Tam je *Borštr* brez lesa, *Jezero*, na vrhu kraškega griča in kar se zdi neverjetno tudi brez vode ter *Dolina* na strmem pobočju Socerbskega griča.

Pradedi današnjih Dolinčanov so imeli svoje naselje tik pod starodavnim gradom *Sv. Socerba*, ki se imenuje *Maganjevec*. Od tam je čudovit razgled po vsej dolini do *Zavelj*, na *Trst* in *morje;* v ozadju pa je *Maganjevec* obdan od že omenjenega Socerbskega griča ter gradu.

Sklepati je, da so se stari Dolinčani preselili iz Maganjevca na mesto, kjer stoji današnja vas radi tega, ker so imeli vsa polja v dolini ob bregovih Glinščice in je bilo naporno prenašati pridelke na tako visoki in strmi grič. In takrat je po vsej verjetnosti nastalo tudi sedanje ime Dolina.

Današnja Dolina je največji kraj in obenem upravno središče Brega in njegove okolice. Svojčas je bila dolinska fara zelo obširna; segala je celo do *Podgorja* v Istri, dočim so bile dolinskemu dekanu podrejene celo duhovnije *Barka* in *Vatovlje* v *Brkinih* ter *Divača* in *Skocjan* na *Krasu*.

Daleč naokoli je bil znan starodavni dolinski *semenj sv. Urha* (4. julija). Tega dne so *Pivčani* pripeljali v Dolino cele vozove desk, *Ribničani* svojo «suho robo», to je rešeta, sode, škafe, grablje in drugo leseno orodje. Posebno znan je bil tistikrat sir, ki so ga na semenj prenesle žene iz *Kubeda v Istri*. Še danes trdijo stari Dolinčani, da niso jedli tako dobrega sira, kot je bil oni iz Kubeda, odkar ni več semnja sv. Urha.

V nedeljo po sv. Urhu je bilo cerkveno opasilo, naslednjo nedeljo pa tradicionalna «šagra». Tega dne napravijo dolinski *«partarji»* plesišče na *«Gorici»* t.j. na vaškem trgu, kjer stoji spomenik, ki je bil postavljen v spomin na veliki ljudski tabor leta 1878. Zraven omenjenega spomenika so zavedni Dolinčani postavili po zadnji vojni še spomenik padlih v osvobodilni borbi. Tako sedaj stojita zraven dva spomenika, ki izpričujeta dva različna momenta velike pomembnosti za naš mali narod na tem ozemlju.

Dolinčani se posebno ponašajo z majniškim mlajem. Sicer postavljajo mlaj za *«majnico»* t.j. prvo nedeljo v maju, tudi po drugih vaseh, toda takega kot v Dolini ne najdemo zlepa nikjer. Medtem ko v drugih vaseh pritrdijo na visoki drog *borov ali smrekov vrh*, pritrdijo v Dolini lep *črešnjev vrh*. Ta navada se je ohranila že iz starih časov, ko je dolinska občina darovala vaški «fantovski» vsako leto omenjeni črešnjev vrh. Občina sicer danes tega ne dela več, zato pa poskrbijo fantje sami, da se lepa tradicija še nadalje ohranja. Svoj čas se je «fantovska» zbrala vsako leto nekaj večerov pred prvo nedeljo v maju na svoj stanovski posvet, ki so ga imenovali *«ura»*. Pri «uri» ni smel biti prisoten nihče drugi, razen domačih fantov. Omenjeni sestanek se je vršil nekje zunaj vasi n. pr. v borovcu pod pokopališčem ali pa nekje blizu Krogelj.

Odkar občina ne daje več črešnjevega vrha, si ga fantje preskrbijo sami. Posekajo, kjer pač najdejo, najlepše drevo, ne da bi prej vprašali dovoljenje lastnika, sicer pa ga potem tudi pošteno plačajo.

Da je mlaj lepši, poskrbijo dekleta, ki spečejo ali kupijo kolačke ter spletejo lep venec v obliki obroča, fantje pa kupijo dosti pomaranč in limon.

Pod mlajem priredijo na *majnico* in v ponedeljo večer prvo *«šagro»*, ki zvabi v Dolino mnogo ljudi celo iz mesta. V torek večer pa mlaj podro. Tega trenutka nestrpno pričakuje otročad. Saj to razumem. Težko je gledati take dobrote na mlaju cele tri dni... Ko je mlaj na tleh pa korajža velja... kdor je bolj uren, ta več nabere.

Pa povrnimo se malo v nekdanje čase, ko so bile na tem svetu — in seveda tudi v Dolini — še štrige, uroki in druge nadloge in ko so bile v navadi še zanimive ženitovanjske šege.

Nekoč, ko je bolela glava katerega Dolinčana, ni bila to navadna bolezen; ampak so to povzročile slabe oči, take, ki so napravile *uroke*. Teh pa ni bilo tako lahko odpraviti. Le redke, stare *«botre»* so jih znale odpraviti. Pa poglejmo, kako so naredile ta-le čudež.

V skodelico vode je *botra* vrgla *sedem* žarečih ogljev ter gledala, če se potopijo. Če so se potopili, so bili *uroki*, drugače ne. A potopili so se skoraj vsi. Botra pa je celo poznala če so uroki narejeni od *«babe»* ali *moškega s hudobnimi očmi*. Nesrečni bolnik je moral nato popiti tri požirke vode, toda paziti je moral, da se je dotaknil skodelice z usti vsakikrat na drugem mestu proti levi, ker drugače bi vse delo nič ne pomagalo; nato pa si je moral zmočiti obraz v isti vodi, a preostalo vodo je botra zlila na «štikli», to je na vratne tečaje, seveda v levo stran.

Če je bolnik takoj res ozdravil, mi ni znano, nit' ni znal nikdo povedati: Botra pa je vseeno bila prepričana, da je napravila veliko samaritansko delo in pomagala nesrečnemu človeku.

Stari Dolinčani so se zelo bali *vedomca*, zato so imeli vedno *«ataknjen kosir ali nož za «štiljem»*, mimo katerega si ni upal vedomec v hlšo.

Partarji

Zelo zanimivo in svojevrstno je bilo v Dolini v prejšnjih časih upeljavanje neveste na ženinov dom. Ko so hišni zvedeli, da se svatje bližajo domu, po navadi je bilo to v večernih urah, so zaprli vrata in zastrli okna. Svatje so nato morali klicati in trkati po vratih. Dolgo časa se domači niso hoteli niti oglasiti, kaj šele odpreti; ker pa ni bilo konca klicanja in trkanja, so se morali naposled le oglasiti.

«Kdu ste in kej česte jmet?» so vprašali, ne da bi odprli vrata ali se prikazali pri oknu.

Svatje so odvrnili, da imajo eno mlado juničko za prodat: *«Kupite jo, boste videli, da boste zadovoljni z njo. Mlada je in lepa, ima veliko vime in ko bo... krava bo imela dosti mleka, po deset bolcarjov na dan ga bo imela».*

Jasno je, da so te besede zbudile mnogo smeha in šale pri že veselo razpoloženih svatih. Da se je pogajanje dalj časa zavlačevalo, so poskrbele zato naloše pripravne osebe. Hišni so na vse načine odvracali mlado, *«juničko*, češ, da nimajo dovolj «šoldov». Svatje pa so jo še ponujali in so dejali, da jo prodajo tudi po zelo nizki ceni. Po dolgem *«glihanju»* so prišli do sporazuma, da hočejo videti *«mlado juničko»* in glej, *mesto «juničke» je bila «mlada deklička» in celo nevesta ter bodoča gospodinja.*

Te stare navade ni danes sicer več, vendar pa ve še marsikaj povedati kak starejši Dolinčan ali Doličanka. Marsikdo je bil v svojih mladih letih prisoten pri tako zabavni šali oz. prodajanju in *šenšaljenju» mlade juničke»*. Prav gotovo pa so bile naše starejše Dolinčanke kdaj na taki dražbi in se verjetno še danes spominjajo, kako lepo je bilo takrat.

Mlaj s češnjevim vrhom

Geološka doba			Človek in pračlovek			Kulturna stopnja		
KVARTAR	ALUVIJ		Človek (Homo sapiens)		Kelti, Rimljani	Doba železa	latenska	od 400 do n. št.
					Iliri		hallstattska	od 1000 do 400
						Doba kamena	brona	od 1900 do 1000
						Mlajša doba kamena Neolitik	mlajši neolitik	od 2500 do 1900
							starejši neolitik	od ? do 2500
	DILUVIJ — novi	4. ledena doba	Pračlovek (Homo primigenius)	aurinjaški	La Madeleine (Francija)	Starejša doba kamena Paleolitik	Madelenien	Diluvij se je končal po mnenju nekaterih morda 8 do 10 000 let pred našim štetjem in je trajal najmanj 500 000 let
					Predmost (Moravska) Solutré (Francija)		Solutréen	
					Brno (Moravska) Aurignac (Francija)		Aurignacen	
	DILUVIJ — srednji	3. medledena doba		neandertalski	Neandertal (Nemčija)		Mousterien II	
					Krapina (Hrvatska)		Mousterien I	
		3. ledena doba			La Moustier (Francija)		Acheuleén II	
	DILUVIJ — stari	2. medledena doba		heidelberški			Acheuleén I	
		2. ledena doba					Chellen	
		1. medledena doba			Mauer pri Heidelbergu (Nemčija)		Prachellen	
		1. ledena doba						
TERCIJAR			Bivanje človeka dvomljivo			Razne dvomljive najdbe		

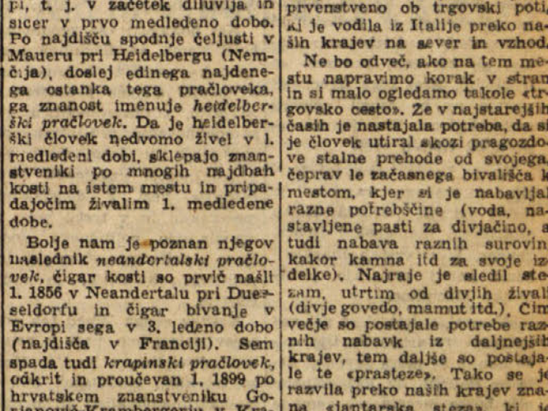

Kraplinski pračlovek

čenji človek se je naseljeval prvenstveno ob trgovski poti, ki je vodila iz Italije preko naših krajev na sever in vzhod.

Ne bo odveč, ako na tem mestu napravimo korak v stran in si malo ogledamo takole «trgovsko cesto». Že v najstarejših časih je nastajala potreba, da si je človek utiral skozi pragozdove stalne prehode od svojega, čeprav le začasnega bivališča k mestom, kjer si je nabavljal razne potrebščine (voda, nastavljene pasti za divjačino, a tudi nabava raznih surovin, kakor kamna itd za svoje izdelke). Najraje je sledil stezam, utrtim od divjih živali (divje govedo, mamut itd.). Cim večje so postajale potrebe raznih nabavk iz daljnejših krajev, tem daljše so postajale te «prasteze». Tako se je razvila preko naših krajev znana «jantarska steza», ki je združevala Jadransko morje z deželami Vzhodnega morja, kjer so nabavljali jantar za okrasje. Iz mesta, kjer leži danes naš Trst, je «jantarska prasteza» vodila do Gdanska. Mnogim tem prastezam so pozneje sledile trdne rimske strateške ceste iz Akvileje in se tako ohranile do današnjih dni.

Tako so za dobe brona nastale poti, po katerih so italski trgovci potovali na obale Vzhodnega morja po jantar, v deželo Vzhodnih Alp po zlato, v današnje madžarske pokrajine po bron itd. Ob teh poteh se je naseljeval tedanji domačin, prišel v ožje stike s trgovci, se navzel njihove kulture, se po njih šegi oblačil v volnena in lanena oblačila, nabavljal njihove izdelke itd.

Ti stiki s trgovci z juga so okoli l. 1000 pred n. š., mesto brona uvedli v našo deželo železo in dali podubo *železni dobi*.

Pri Hallstattskem jezeru v Gornji Avstriji so odkrili obširnejše grobišče iz začetka te dobe, ki ji zato pravimo *starejša doba železa* ali *hallstattska doba*. Za tega časa so v naših krajih in daleč v Dalmaciji živeli *Iliri*, ki so se delili na več plemen, od katerih so prebivali v osrednjem delu Vzhodnih Alp *Noričani*, med Savo in Kolpo *Colapiani*, v obmorskem pasu od Julijskih Alp, preko Snežnika tja do Hrvatskega primorja pa *Japodi*. Zadnji ostanki Ilirov so današnji Albanci.

Iliri so bili že izrazito poljedelsko pleme; poznali so plug, za domovanja so si zidali hiše, ob važnejših prometnih poteh so gradili gradišča, a njih družabno življenje pokazuje že nekatere plemenske državne tvorbe z vladarji. Prakomunistični družbeni red, ko je vodil dotedanje rodovne zajednice najstarejši moški, «starešine», voljen sproti in brez vsakih privilegijev, se je že za dobe brona začel rušiti. Z razvojem kovinske tehnike, obrti, poljedelstva, trgovine in končno bogastva je izginjala dotedanja enakost, uvajala se je privatna lastnina, nastale so bogatejše družine, katerim so morale revnejše služiti celo kot sužnji. Bogatejši so se zavarovali s trumami vojščakov. Tako se je postopoma uvajala državna tvorba s suženjskim družbenim redom.

Nekako 400 let pred n. št. so začeli prodirati v naše kraje iz zapada (današnje Francije) *Kelti* ali *Galci* in tekom časa zagospodovali v vsej deželi vse tja do ogrske nižine in Balkanskega polotoka. Čeprav zavojevalci, so se v novih pokrajinah pomešali z domačimi Iliri: tako se je keltsko pleme *Tavriskov* pomešalo z domačini Noričani v Vzhodnih Alpah do današnje Gorenjske; vzhodne pa predele kranjske so zasedli *Latobiki*, a gore med Furlansko nižino (Karnia!) in današnjo Gorenjsko so zasedli *Karni*, ki so nekako 200 let pred n. št. segli tudi v naše kraje in ustanovili po zgodovinarjih Artemidorju in Strabonu «karnsko kolonijo» z imenom *Tergeste*, kar bi v ilirsko-keltski govorici pomenilo «mesto ob morju».

Keltsko orožje

čeljusti. Bival je v votlinah, se bavil z lovom in poznal ogenj. Mrliče je pokopaval v grobove in jim prilagal orožje in hrano, kar bi potrjevalo, da je verjel v posmrtno življenje in torej imel že neke verske predstave. Orodje in orožje si je izdeloval iz kamena (večinoma kresilnika), ki ga je grobo obtolkel in tako oblikoval; dalje je uporabljal tudi rogovje in kosti ubitih živali (mamuta, medveda brlogarja itd).

Po mnenju znanstvenikov je neandertalec podlegel novemu plemenu — *aurinjaškemu pračloveku*, ki je pridrl v Evropo iz Azije, najbrže skupno z mamutom. Bil je visoke rasti in mnogo popolnejši od prvega ter kulturno bližji današnjemu človeku, zaradi česar ga imenujejo tudi «fosilni človek» in ga smatrajo kot prehodnika med pračlovekom in današnjim človekom. V Predmostu na Moravskem so poleg ostankov, pripadajočih najmanj 1.000 mamutom, našli tudi okraske, kipe in orodje, izrezljane iz slonove kosti ter nad 40.000 kosov orodja iz kamena. V jamah južne Francije in Spanije so našli celo risbe tedanjega človeka na jamskih stenah (glej mamutovo podobo v našem listu štev. 38 od 13. t. m.). Ta plemena so izginila nekako koncem diluvija.

Začetkom aluvija se je pojavil človek današnjih plemen. Za svoje orodje in orožje je sicer še vedno uporabljal kamen, je pa svoje izdelke lepo ogladil, jih vrtal (sekire, kladiva itd) in često tudi okrasil. To razdobje bolje obdelanega kamna, ko je človek tudi že živel v nekaki, čeprav še primitivni, morda samo rodbinski organizaciji in je svoja bivališča postavljal tudi na vodnih plitvinah (stavbe na kolih, glej naš list štev. 29 od 20. tm), označujemo kot *mlajšo dobo kamena ali neolitik*, ki je pri nas trajal nekako do l. 1900 pred našim štetjem.

Tudi za časa naslednje *dobe bakra*, ki jo smatrajo kot nekak končni pododdelek neolitika, se življenje v splošnem ni mnogo izpremenilo; za razne izdelke, predvsem za okrasje, je služil baker, ki se je dal bolje obdelovati kot kamen. Sodeč po najdbah iz te dobe, je bila naša dežela tedaj že precej naseljena.

Necilitku je sledila *doba brona*, ki je pri nas trajala nekako 900 let. Ker si je tedanje ozemlje današnje Slovenije spočetka dobavljalo bron od zunaj, je s kovino vred prevzel tedanji človek tudi mnoge tuje oblike bronastih izdelkov. Te-

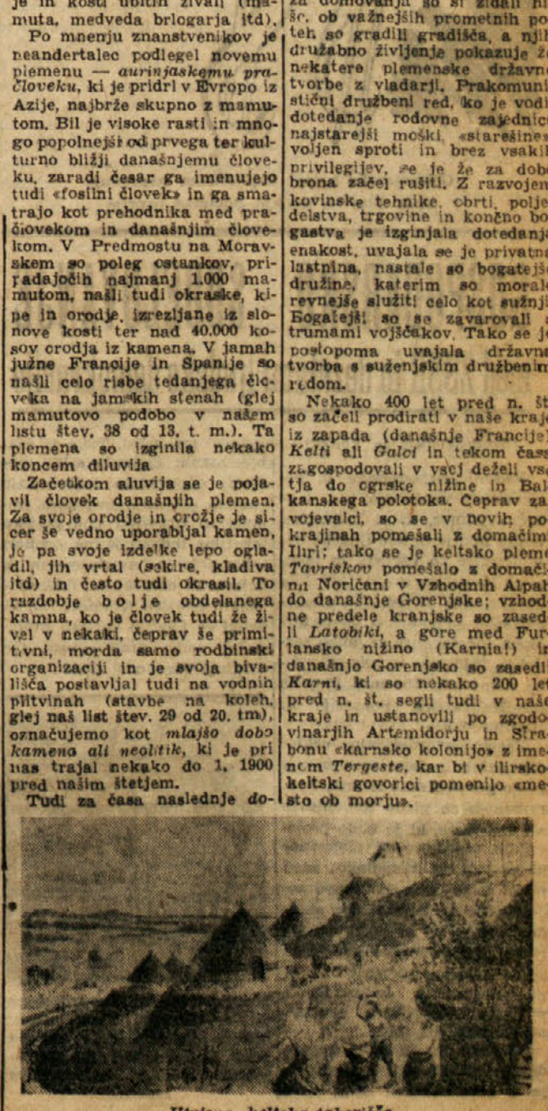

Utrjena keltska taborišča

Kjer Soča, Sava, Drava tek imajo svoj

POJAV IN RAZVOJ ČLOVEKA

V obeh dosedanjih člankih smo v najširših obrisih obravnavali našo domovino z ozirom na njeno postojanje v raznih geoloških in kulturnih razdobjih. Preostaja nam še obravnava vprašanja človeka. Priložena preglednica naj nam na preprost način pomaga dobiti čim popolnejšo sliko geološkega, človekovega in kulturnega doživljanja pokrajin, obenem pa tudi sočasnost posameznih razdobij.

Da ne bo nepotrebnih nesporazumov, morano že vnaprej ugotoviti važno dejstvo: čim dije segamo v pretekle davnine, s tem manjšo gotovostjo moremo določati časovna razdobja, kar ne bo čudilo, saj sloni vsako določanje časovnih dob samo na bolj ali manj verjetnih domnevah. Tako trdijo na pr. nekateri strokovnjaki, da je diluvij trajal najmanj 100.000 let, drugi pa najmanj 500.000 let. Gotovo je le, da — čim starejša je doba, tem dalj časa je postojala, torej tem počasnejši je bil razvoj življenja, kar moremo opaziti že, če primerjamo trajanje posameznih kulturnih stopenj aluvija. Nadalje moramo še omeniti, da so navedbe letnic posameznih kulturnih stopenj le približne in veljajo samo za naše ozemlje, kar se je drugod kulturni ravoj razvijal hitreje ali počasneje.

Kdaj se je pojavil človek, ali bolje *pračlovek* v Evropi sploh, so mnenja zelo različna. Nekateri strokovnjaki smatrajo, da je živel že koncem, drugi celo sredi tercijarja; svoje trditve opirajo na gotove najdbe, ki bi naj bile plod človekovega dela (artefakti), o katerih pa postavljajo drugi znanstveniki tehtne pomisleke in trde, da je človek zasedel Evropo šele v času prve medledene dobe, torej v začetku diluvija. Mi se v ta prepir znanstevenikov seveda ne bomo spuščali in postavimo človeka tja, kjer ni nikakega dvoma o njegovi pojavi v Evropi, t. j. v začetek diluvija in sicer v prvo medledeno dobo. Po najdišču spodnje čeljusti v Maueru pri Heidelbergu (Nemčija), doslej edinega najdenega ostanka tega pračloveka, ga znanost imenuje *heidelberški pračlovek*. Da je heidelberški človek nedvomno živel v l. medledeni dobi, sklepajo znanstveniki po mnogih najdbah kosti na istem mestu in pripadajočim živalim 1. medledene dobe.

Bolje nam je poznan njegov naslednik *neandertalski pračlovek*, čigar kosti so prvič našli l. 1856 v Neandertalu pri Dueseldorfu in čigar bivanje v Evropi sega v 3. ledeno dobo (najdišča v Franciji). Sem spada tudi *krapinski pračlovek*, odkrit in proučevan l. 1899 po hrvatskem znanstveniku Gorjanović-Krambergerju v Krapini ob hrvatsko-slovenski meji. Nekaj starejšega izvora kaže biti najdba v Potočki zijalki na Olševi (Karavanke), kjer je bilo izkopanih pač mnogo živalskih kosti in človeških izdelkov, ne pa tudi ostankov človeka samega. Zato smatrajo znanstveniki Potočko zijalko kot lovsko postojanko tedanjega človeka, ne pa kot stalno njegovo bivališče. Posebno mnogo ostankov tega človeka je bilo najdenih na raznih krajih Francije, ki je smatrana kot v tem oziru najboli raziskana dežela.

Neanderlalec je bil nizke rasti, nizkega čela z močno razvitim obronkom nad očmi ter štrleče, brezbrade spodnje čeljusti. Bival je v votlinah, se bavil z lovom in poznal ogenj. Mrliče je pokopaval v grobove in jim prilagal orožje in hrano, kar bi potrjevalo, da je verjel v posmrtno življenje in torej imel že neke verske predstave. Orodje in orožje si je izdeloval iz kamena (večinoma kresilnika), ki ga je grobo obtolkel in tako oblikoval; dalje je uporabljal tudi rogovje in kosti ubitih živali (mamuta, medveda brlogarja itd).

Po mnenju znanstvenikov je neandertalec podlegel novemu plemenu — *aurinjaškemu pračloveku*, ki je pridrl v Evropo iz Azije, najbrže skupno z mamutom. Bil je visoke rasti in mnogo popolnejši od prvega ter kulturno bližji današnjemu človeku, zaradi česar ga imenujejo tudi «fosilni človek» in ga smatrajo kot prehodnika med pračlovekom in današnjim človekom. V Predmostu na Moravskem so poleg ostankov, pripadajočih najmanj 1.000 mamutom, našli tudi okraske, kipe in orodje, izrezljane iz slonove kosti ter nad 40.000 kosov orodja iz kamena. V jamah južne Francije in Spanije so našli celo risbe tedanjega človeka na jamskih stenah (glej mamutovo podobo v našem listu štev. 38 od 13. t. m.). Ta plemena so izginila nekako koncem diluvija.

Začetkom aluvija se je pojavil človek današnjih plemen. Za svoje orodje in orožje je sicer še vedno uporabljal kamen, je pa svoje izdelke lepo ogladil, jih vrtal (sekire, kladiva itd) in često tudi okrasil. To razdobje bolje obdelanega kamna, ko je človek tudi že živel v nekaki, čeprav še primitivni, morda samo rodbinski organizaciji in je svoja bivališča postavljal tudi na vodnih plitvinah (stavbe na kolih, glej naš list štev. 29 od 20. tm), označujemo kot *mlajšo dobo kamena ali neolitik*, ki je pri nas trajal nekako do l. 1900 pred našim štetjem.

Tudi za časa naslednje do-

BOŽJA SODBA

ODLOMEK IZ «VISOŠKE KRONIKE»

Dr. IVAN TAVČAR

Takega odlikovanja v Skofji loki še ni bil nikdar nihče deležen, in sam Führnpfeil mi je pozneje pripovedoval, da se tudi v najstarejših pisarijah, katerih je v gradu obilo, ne bere, da bi bil freysinški škof kdaj podelil kakemu loškemu podložniku zakrament sv. pokore. Dolgo jo je izpovedoval. Kaj sta govorila, ne vem; o tem ni vedel nihče ničesar, kar je umljivo. Tudi Agata mi o tem, kolikor časa živim, ni črhnila trohice, ali tudi popraševati je nisem upal, dobro vedoč, da mi ničesar ne bi povedala.

Ob desetih je zapel veliki zvon pri Sv. Jakobu. Kratko je pel, kakor poje mrtvaški zvon. V blisku je bil trg na kolenih, in videl sem stare može, da so si otirali oči. Med klečečimi je počasi prikorakal prošt Urh in Boga je nosil v rokah, ga vzdigoval ter blagoslavljal z njim tiste, ki so molili. Zopet zapišem: takega obhajila še ni bilo na loškem trgu in ga gotovo ne bo, dokler bo stalo naše lepo in bogato mesto, ki je najlepše, kar jih šteje naša kranjska dežela - Ljubljana je morda še lepša.

Ko je bilo obhajilo opravljeno, je izpraznila mestna gvardija trg in občinstvo se je moralo odstraniti. Hitelo je k vodi, napolnilo zopet vse bregove in pušlalske travnike, pa tudi onkraj Selščice se je tiščal obraz pri obrazu. Gospod škof je bil ostro zaukazal, da morajo otroci ostati doma, pa sem jih pozneje vendarle opazoval, kako so silili k oknom ter pritiskali glavice k steklu, da bi napasli svojo radovednost.

Ob polenajstih je zvon pri Sv. Jakobu zapel, in moja žalostna duša je občutila, da je glas tega zvona v resnici glas pravega mrtvaškega zvona! Na trgu se je v vrsto postavil izprevod, kakor ga tisti rod še nikdar ni videl. Naprej je hodila bratovščina sv. Rešnjega Telesa in za njo še druge bratovščine, pa niso nosile s sabo bander, ker ne gre, da bi bandera v zraku plesala, kadar spremljajo človeka na zadnji poti. Potem so korakali loški meščani in njihove žene, in lahko trdim, da so samo najstarejši ostali doma. H koncu je prišla Agata - naj je preteklo že tolikko let, že danes jo vidim, kako je stopila iz mestne jetnišnice na svetli zrak. Ni nosila druge obleke, nego dolgo, do nog ji segajočo belo srajčko, katera se je tu in tam prijemala deviških udov in njenega deviškega telesa. Bila je podobna nebeškemu angelju, posebno še zato, ker so ji nespleteni rumeni lasje obsipali tenko postavo. Če se je prestopila, smo videli kako se ji je tresla noga, in če je sapa zaigrala s srajčico — moj Bog! — so se opazile tudi černe lise na obeh belih nogah, kjer so jo bile ožulile težke železne verige. Pa se je vsekdar sramežljivo sklonila, da bi pridržala belo obleko, da bi se ne mogla vzdigovati. Jézus in Marija! Morda je vendarle hodila po stezi, katera je vodila k smrti, in to v najlepšem dnevu, ko ga ni bilo oblačka na božjem nebu in ko je solnce sijalo, kakor bi se hotelo smejati nad njo, ki je toliko trpela.

Gospod prošt je korakal ob njeni strani, govoril pa ni z njo — kaj ji je tudi hotel govoriti, ko se je bila lepo spravila s svojim Bogom, ki je bil gospodar njenega življenja! Sredi pota, ko smo jo že zavili navzdol po klancu pod Poljanskimi vrati, je pričel gospod Falenič moliti sv. litanije za umirajoče, kakor je bil tako zaukazal gospod Joannes Franciscus. Začel je «Kyrie eleison! - Kriste, usliši nas!» Vzklike, ki so se posebno prikladali stanju naše Agate, je trikrat ponavljal, tako da je po trikrat vzdihnil: «Ki si na smrt bolnemu kralju Ecehljelu življenje podaljšal! — Ki si kraljevemu sinu, ko je umiral, mrzlico odvzel! Ki si vdovi mrtvega sina oživil in zopet izročil. — Ki si mrtvo hčer kneza sinagoge, v življenje poklical!» — Vsekdar je sam odgovarjal: «Gospod, usmili se je!» — in množica je vpila za njim: «Usmili se je!» — To klicanje se je dvigalo do prestola, na katerem je sedel naš gospod Jezus Kristus, ki jo je potem sodil pravično ter ji podaljšal življenje, kakor ga je podaljšal mrtvi hčeri kneza sinagoge!

*Crez noč so bili prenesli tudi ograjo. Danes je bil zagrajen manjši prostor neposredno tam, kjer napravlja prod precej dolg in od pričetka širok jezik med obema vodama, ki se ondi izlivata ena v drugo. Zopet je stala miza za sodnika in njegove asesorje. Vsi so že bili na mestu. Sam Joannes Franciscus je sedel na posebnem stolu,

PREDKONGRESNA DISKUSIJA KOMUNISTIČNE PARTIJE STO

STROGA DISCIPLINA - POGOJ DELA PARTIJE

Dosledno spoštovanje in trajno utrjevanje discipline v notranjosti Partije je najvažnejše organizacijsko načelo Komunistične partije. Lenin je večkrat povdaril, da «popolna centralizacija in najstrožja disciplina proletariata predstavljata enega osnovnih pogojev za zmago nad buržoazijo».

Disciplina izraža organizacijo, enotno voljo, enotnost revolucionarnih akcij Partije in delavskega razreda. Ko daje definicijo pojma partijske discipline, pravi Lenin: «Enotnost akcije, svoboda presoje in kritike, to je naša definicija. Samo takšna disciplina je vredna demokratične Partije avantgardnega razreda. Moč delavskega razreda leži v organizaciji. Brez organizacije množic, proletariat ne predstavlja ničesar. Če pa je organiziran pomenja vse. «Organizacija je enotnost akcije, enotnost praktičnega delovanja».

Da bi ohranila enotnost svojih vrst, mora Komunistična partija slediti edino eni proletarsk disciplini. Partijska disciplina je enako obvezna za vse njene člane brez vsakršne izjeme, za voditelje kakor tudi za preproste člane. Ne more in ne sme biti v Partiji razlikovanja med «izbranimi člani», za katere dscipline ni obvezna in «tovariši, ki ne spadajo med izbrance», kateri so ozvezani podvreči se disciplini. Brez tega izrecnega pogoja ne bi mogli očuvati nedotakljivost Partije, niti enotnosti njenih vrst.

Ko je Lenin ustvarjal Partijo delavskega razreda, je ostro grajal aristokratičen anarhizem meščanskih izobražencev, ki v vrstah marksističnih partij prezirajo proletarsko disciplino.

«V meri, v kateri se pri nas ustvarja *resnična* Partija, piše Lenin, se mora zaveden delavec naučiti, da loči palhologijo borca proletarske armade od psihologije malomeščanskega intelektualca, ki razklada svoje anarhične fraze; naučiti se mora *zahtevati*, da člani Partije izvršujejo svoje dolžnosti, ne samo oni na terenu, temveč tudi oni ne «vrhu».

Bistvena značilnost boljševiške Partije leži v dejstvu, da jo komunisti upoštevajo na žavestni, a ne na mehaničen način. Zavestna disciplina predpostavlja aktivno sodelovanje partijcev pri razčlenjevanju in reševanju vseh vprašanj partijskega življenja.

Železna disciplina niti najmanj ne izključuje možnosti borbe med mnenji v okviru partijskih organizacij. Nasprotno, ona predpostavlja kritiko in vsakočnevno borbo v partijskih organizacijah v teku razčlenjevanja vprašanj partijske politike. Tovariš Stalin uči, da «železna disciplina ne izključuje, temveč predpostavlja zavestno, svobodno, privoljeno podreditev, ker more edinole zavestna disciplina v resnici biti železna disciplina. Toda, ko se je zaključil boj med mnenji, ko je bila izčrpana kritika in so bili sprejeti sklepi, je enotna volja in enotnost akcije vseh partijcev nepogrešljiv pogoj, brez katerega si ni mogoče zamišljati enotne Partije, niti železne disciplne Partije».

Kot dokazuje vsa zgodovina boljševizma, se disciplina proletarske partije vzdržuje, uresničuje in jača predvsem z zavestjo, z obvladovanjem in samcodpovedjo proletarske avantgarde, v drugi vrsti pa z množnostjo vzdrževati najtesnejše vezi z delavskimi množicami in v tretji vrsti s pravilnostjo političnega vodstva, pravilnostjo strategije in politične taktike, ki jo vodi Partija.

Kršitev enega izmed teh pogojev neizogibno vodi k oslabitvi discipline v Partiji. Ker so trockisti, zinovjevci, buharinovci, nacionalisti in drugi sovražni elementi popolnoma spoznali vso važnost, ki jo ima za Partijo monolitna skladnost in trdnost njenih vrst, so začeli svoj posel grobarjev na ta način, da so sabotirali disciplino v notranjosti Partije, ustvarjajoč frakcije in drobeč Partijo v skupine.

Ko je Partija Lenina in Stalina strla frakcionaše vseh barv, potem ko je zapodila kapitulante, dezerterje in izdajalce, se je še bolj utrdila njena skladnost, njen monolitski značaj, enotnost akcije in volje vse množice partijskih članov.

«Partija, stoji v statutih, je enotna borbena organizacija, vezana po zavestni disciplini, ki je enako obvezna za vse partijce. Moč Partije obstaja v njeni skladnosti, enotnosti volje, enotnosti akcije, ki ni združljiva z nikakršnim odklonom od programa in statuta, kakor tudi ne s kršenjem partijske discipline, s tvorjenjem frakcij in vzporednih partij. Partija izločа iz svojih vrst osebe, ki kršijo program, statut ali disciplino Partije».

Kakor zatrjuje statut Komunistične partije boljševikov, je podreditev partijski disciplini prva dolžnost vseh članov in vseh organizacij Partije.

Kršitev partijske discipline, neizvrševanje sklepov nadrejenih organizacij in druga dejanja, ki jih splošno mnenje Partije smatra kot kazniva, se skladno s pravili kaznujejo s kaznimi od navadnega opomina do izključitve iz partijskih vrst. Ko je tovariš Stalin govoril o glavnih pogojih boljševizacije komunističnih partij, je v teku razgovora z nekim članom nemške Komunistične partije v letu 1925 izjavil, da je eden glavnih pogojev ustalitev stroge partijske discipline.

Stalno stremljenje dvigniti teoretično raven in stopnjo politične zavesti partijcev, neprestano jačanje vezi z ljudstvom, zavestna disciplina, železna disciplina in centralizirano vodstvo, ki jo je spremljal razvoj demokracije v notranjosti Partije in čista boljševiška avtokritika, so zagotovili Partiji Lenina in Stalina mogočno trdnost in gibčnost brez primere. Tej trdnosti in gibčnosti se ima boljševiška partija zahvaliti, da more v vsakem trenutku takoj skleniti svoje vrste, zbrati stotišoče svojih članov za kakršno koli vrsto delovanja vsakršnega obsega, organizirati mnoge delavce za graditev komunistične družbe.

G. BROVARSKI.

Zapuščeni otroci so posledica monarhofašističnega divjanja v Grčiji. Na tisoče in desettisoče jih je. Zanje se borę njihovi očetje v hribih. Proti osvobojenemu ozemlju, proti demokratični vojski, proti tem zapuščenim otrokom so streljali pred kratkim topovi iz jugoslovankega ozemlja na ukaz izdajalcev v Beogradu. Sedaj se povezuje Titova skupina z monarhofašisti in imperialisti

ČLANEK ENVER HODJE, SEKRETARJA ALBANSKE PARTIJE DELA

Polom Titovih načrtov za kolonizacijo Albanije

Prvič z zgodovino ima ljudska republika Albanija dveletni državni načrt za svoje gospodarstvo. Ta načrt obsega leti 1949 in 1950. In predstavlja korak naprej v izgradnji in utrditvi osnov socializma v deželi.

Največje investicije, ki so predvidene po dveletnem načrtu, se nanašajo v prvi vrsti štirih glavnih vej narodnega gospodarstva: industrije, rudnikov, izkoriščanja petrolejskih najdišč in poljedelstva ter prevoza. Investicije na tem področju predstavljajo 87,78% celotne vsote, ki je predvidena za dveletni načrt. Ostalih 13,22% zadeva druge veje narodnega gospodarstva.

Uspešni zaključek gospodarskega načrta ljudske republike Albanije je zagotovljen zahvaljujoč pomoči, ki jo dajo Albaniji Sovjetska zveza in bratske ljudske republike. Sovjetska zveza je podelila Albaniji kredit v obliki najrazličnejših industrijskih in drugih naprav. To so stroji in kabli za visoko napetost za električne delavnice in elektrarne: stroji, strojna orodja in podlage, črpalni stolpi za izkoriščanje petrolejskih polj ter rudnikov kroma in železa; traktorji, stroji za setev in oranje ter žetev, razni motorji in stroji za industrijo, prevoz in stavbeno industrijo, naprave za tekstilno industrijo, in tvornici lesnih izdelkev v Tirani itd. V letih 1951. in 1952. je predvidena oprema raznih čistilnic petroleja za letno zmogljivost 150.000 ton in oprema nekaterih električnih central ter radioodajne postaje na srednjih valovih v jakosti 60 kw. Razen tega se je obvezala Sovjetska zveza, da bo izvedla vrsto znanstvenih raziskovanj za razvoj raznih industrijskih panog in da bo dala tehnično pomoč za instalacijo industrijskih naprav, ki jih bo preskrbela.

Bratske ljudske republike bodo nudile Albaniji industrijski material ter transportna sredstva kot kredit. Poljska bo kot posojilo dobavila dve ladji, Dieslove motorje, metalurški koks, sladkor, tkanine itd.; Češkoslovaška: tovorne avtomobile, material za udušitev požarov, razne aparate, industrijske stroje, surovine, poljedelske stroje, izdelke iz stekla in porcelana itd., Madžarska: telegrafske in telefonske naprave, aluminij, usnje za čevlje ter predmete široke potrošnje; Rumunija: bencin, cement, papir, ribiške čolne, žreblje, žito; Bolgarija: železno žico ter plemensko živino. V zameno bo nudila Albanija tisto malo število poljedelskih in industrijskih proizvodov, ki jih ima na razpolago.

Brez nezainteresirane pomoči velike prijateljice Albanje, Sovjetske sveze in bratskih ljudskih republik bi ostala Albanija v velikem gospodarskem in političnem zaostanku. Ne samo to! Celo njena svoboda, ki si jo je priborila za ceno žrtev in krvi v borbi proti fašističnim okupatorjem, bi bila ogrožena. Dejstvo je, da je naredila Titova buržoazna nacionalistična klika vse, kar je v njeni moči, da bi izpremenila Albanijo v svojo kolonijo. Pomoč Sovjetske zveze in dežel ljudske demokracije je omogočila mali Albaniji, da se upre intrigam imperialističnih agentov.

Dveletni načrt za dvig narodnega gospodarstva je bilo mogoče sprejeti šele, ko so bile razkrinkane sovražne spletke Titove klike in so te propadle. Ljudska republika Albanija je morala voditi ostro borbo proti grobim vmešavanjem jugoslovanske vlade v njene notranje zadeve.

Dolga leta so se poslu ževali titovci vser sredstev in metod, da bi kolonizirali Albanijo. Tito je poskušal narediti iz Albanije isto, kar je naredil z njo 1939 leta Mussolini.

V želji, da ustvarijo veliko Srbijo, sen buržoazije in srbskih kraljev, so beograjski nacionalisti nastopili na isti način. Tito je mislil, da je treba priključiti Albanijo Jugoslaviji, izrabljajoč prijateljske odnose, ki so se vzpostavili med albanskimi in jugoslovanskimi narodi tekom skupne borbe proti okupatorjem, je Titova klika poskušala vztrajno likvidirati Albanijo kot neodvisno in suvereno državo. Titova taktika je bila v resnici satanska, ker so se imperialistični agenti skrivali pod krinko komunistov, pod krinko prijateljstva Sovjetski zvezi in taboru socializma.

Titova klika je hotela izpremeniti Albanijo v svojo kolonijo na ta način, da ji je dala posojilo pod poniževalnimi pogoji. Pod vodstvom Beograda bi morala Albanija delati z Jugoslavijo. S svojim gospodarskim pritiskom je Tito prisilil Albanijo, da je ukinila svoje carinske meje ter se poskušal polastiti vseh njenih rudnikov. V zadnjem času svojega bivanja v Albaniji se je agent Tita, Savo Zlatić, upal predlagati Albaniji tako vrsto odnosov z Jugoslavijo, kot obstojajo med državami Beneluxa.

Do nedavna smo verjeli v Albaniji, da je Titov hlapec Moša Pijade branil albansko suverenost tekom tajnih razgovorov, ki jih je imel s Tsaldarisom in je odbil sledenjemu razkosanje Albanije. Danes pa vemo, kaj je nameravala Titova skupina. Tito in Pijade nista sprejela razkosanja Albanije, ker sta mislila, da jo imata že v žepu. Po teh razgovorih je Titova klika poskušala vtihotapiti svoje čete v Albanijo. Poskušali so izvesti mednarodni incident ter zasesti Albanijo pod pretvezo, da skrbijo za njeno obrambo, da bi tako spravili na oblast svoje agente, na čelu s Koči Dzodže in ostvarili svoje sanje o veliki Jugoslaviji, ki bi segla do Egejskega morja. Taka Jugoslavija bi naj bila mogočna opora reakcije na Balkanu in fašistični arzenal proti Sovjetski zvezi in deželam ljudske demokracije. V Titovi osebi, novem fašističnem diktatorju ki se trudi, da bi vršil funkcijo Musolinija v jugovzhodni Evropi, je našel ameriški imperializem tisto oporo, ki mu je manjkala.

Pred oktobersko revolucijo je znalo pisati le 14% prebivalstva, danes ima Baškirska republika 5000 osnovnih šol, 39 tehničnih itd

NIKOS ZAHARIADIS, SEKRETAR KOMUNISTIČNE PARTIJE GRČIJE

TITOVA KLIKA POSKUŠA ZAHRBTNO ZABOSTI nož v hrbet grškemu demokratičnemu gibanju

Nečuvena razkrilja o intrigah, špijonaži, umorih in drugem razbijaškem delovanju, ki ga Titova skupina izvaja proti grškemu demokratičnemu pokretu že od 1943. leta

Vsak prebivalec Grčije ve, da se fašizem ne bi mogel držati niti nekaj mesecev, če ne bi dobival odkrite in vsestranske pomoči anglo-ameriškega imperializma. Naše glavne težave izhajajo iz dejstva, da vztraja anglo-ameriški imperializem na tem, da ostane v Grčiji. Ta dežela mu nudi strateško pozicijo posebne važnosti iz katere hoče narediti važno mostišče proti deželam ljudske demokracije in proti Sovjetski zvezi. Že dolgo časa so znani Crurchillovi načrti v ta namen. Ko je pa lansko leto doživel fašizem svoj vojaški poraz na področju Gramosa in Vitsija in ko je videl polom svojih strateških načrtov za leto 1948., so bile omajane pozicije tujega imperializma v Grčiji. Revolucionarni pokret in demokratična vojska sta razširila in pojačala svoje položaje v Rumeliji, Peloponezu in Tesaliji na otokih Lamos in Eube.

Pred polomom...

Monarhofašistični rezim se je znašel v kritičnem položaju. V svojih poročilih so generali Papagos, Vendiris, Tsahalotos in drugi odkrito priznali, da je morala v vojski omajana. Na stotine vojakov in oficirjev je bilo streljanih. Kralj Pavel je bil prisiljen, da govori o «moralni krizi» v vojski. Gospodarski položaj klike v Atenah ni bil nič boljši, politična kriza je vse globije razjedala temelje fašizma. V tujini in v notranjosti dežele so osebe, ki jih ne moremo smatrati naše prijatelje, začele razumevati, da je bila edina rešitev za reakcionarje, mirna rešitev vprašanj in zaključitev sporazuma. Izdajstvo Titove klike je prispelo v trenutku, v katerem je kriza fašizma dosegla višek. Ono je ustvarilo nove in resne težave našemu ljudskemu demokratičnemu gibanju; v resnici je utrdilo anglo-ameriške imperialiste v njihovem sklepu obdržati Grčijo na vsak način, da bi tako izvlekli največjo korist iz Titove klike in tako razširili svoje vojaške postojanke na Balkanu. Prehod Titove klike v tabor imperializma pa je že istočasno dvignil propadajčo moralo monarhofašistov.

Po prvi okupaciji, demokratično in ljudsko gibanje naše dežele še ni imelo nikoli tako zakletega sovražnika, kot je Titova klika. Srbski šovinizem, Titove klike se je pokazal napram grškemu antifašističnemu pokretu že od leta 1943., ko je vodstvo jugoslovanske KP izjavilo, da more priti ljudstvo Egejske Makedonje do svoje neodvisnosti samo v okviru Jugoslavije. Iz tega je izhajalo, da je prva dolžnost makedonskih domoljubov boriti se proti grški KP in proti EAM-u ter sodelovati s Titovimi agenti.

To je bila tudi med drugim direktiva, ki jo je apliciral takratni Titov emisar v egejski Makedonji Tempo (Bukmanović). Isto direktivo je sledil njihov glavni agent Gotche, a danes jo sledi banda Goče-Keramidjev. V vseh teh letih je poslala Titova klika v Komunistično partijo Grčije in v EAM celo vrsto agentov, da bi spodkopala KP Grčije od znotraj in razbila enotnost narodno-osvobodilnega gibanja. Mi smo lahko ugotovili, da grška reakcija in imperializem nista mogla dobiti boljšega zaveznika kot Titovo kliko. Naj omenimo samo eno značilno podrobnost: ko so se v oktobru 1944 izkrcali Angleži v Grčiji, je bil na čelu provokatorskega gibanja proti grški KP Tempo. On je izjavil komunistom Egejske Makedonije, da je zaprosil Tita za dve diviziji, da bi zasedel Solun. Tedaj še ni prišlo do dogodkov decembra 1944: Angleži še niso bili sigurni ali bodo lahko ostali v Grčiji in so videli raje, da zasede Solun Tito kot, da bi padel v roke ELAS-a. Zato so spustili s padali orožje na letališče pri Krupisti, odkoder so ga pripeljali v Vepsori Titovim agentom Tempu, Goči in Pyosu, da bi služilo proti ELAS-u. Ze pod hitlerjevsko okupacijo sta Goče ... Pyos formirala makedonske skupine, ki so sodelovale s Tempom. Danes lahko smatramo za ugotovljeno, da je v nadaljnem razvoju Anglež Evans, bivši predstavnik angleške vojaške misije v Makedoniji, posebno vztrajal na tem, da se razširi mreže teh skupin, ki so se jih služili Goče, Pyrios in Keramidjev za razbijanje ljudskega osvobodilnega pokreta v Grčiji.

V decembru 1944. Tito ni storil kljub svojim bahavim besedam nič, da bi nam pomagal v borbi proti Angležem, v upanju, da bo iztrgal demokratični Grčiji Solun. Edina stvar, ki jo je res naredil, je bila ta, da je povečal svojo kampanjo klevet proti Komunistični partiji Grčije v prvi vrsti med prebivalstvom Egejske Makedonije.

Tito je organiziral veliko emigracijo Makedoncev v Jugoslavijo. Tako je po eni strani pustil Egejsko Makedonijo brez makedonskega prebivalstva in to je cilj, ki so si ga že pred leti postavili monarhofašisti, da bi tako izpremenili etnično strukturo Egejske Makedonije. Po drugi strani pa se Titovci trudijo, da bi nabrali med ubežniki agente, ki jih, oni ponovno pošiljajo v Grčijo po končanem kratkem tečaju, na katerem jim dajo instrukcije, kako škodovati grški KP, EAM-u in našemu revolucionarnemu ljudskemu pokretu.

Komunistična partije Grčije in grško revolucionarno gibanje se nahajata že od 1943. leta v križnem ognju; na eni strani so tuji imperialisti in monarhofašisti; na drugi strani je Titova klika in njen izvršni organ, banda Koče-Keramidjev, ki so razpolagali in še razpolagajo v Egejski Makedoniji s stotinami agentov jugoslovanske špionaže, 1944, leta je odšel Goče na ukaz, ki je prišel iz Skoplja, s svojo skupino v Jugoslavijo. Danes imata Goče in Keramidje svoj glavni stan v Skoplju.

Umori

Svoječasno se je Centralni komitet KP Grčije obrnil večkrat na CK KP Jugoslavije ter razkrinkal na osnovi nedvoumnih in konkretnih dokumentov protirevolucionarno aktivnost teh agentov in zahteval, da se napravi konec tej aktitvnosti. CK KP Jugoslavije ni naredil popolnoma nič, da se končajo te provokacije. Danes je neizpodbitno dokazano, da je bil Kristos Vlahos, agent jugoslovanske špijonaže, ki je prejemal navodila iz Skoplja. Neizpodbitno je tudi dokazano, da je prav Kristos Vlahos ubil 1947. leta v Solunu člana Politbiroja KP Grčije, Janiša Zevgosa. Kristos Vlahos je prišel v Skoplje po nalogu jugoslovanske špionaže in se je postavil v službo generala Zervasa, agenta Intelligence Servicea ter ubil Zevgosa. Pet monarhofašističnih oficirjev, med katerimi so bili vojni ujetniki, so zbežali s pomočjo Rankovičevih agentov iz jetniškega taborišča in se zatekli v Jugoslavijo. CK KPJ je izjavil, da mu o tem ni nič znano. Vendar pa smo mi nakazali točno dan in tudi mesto, kjer so omenjeni monarho-fašisti prestopili mejo; oficirji in mejne straže so nam namreč izjavili, da so omenjeni monarho-fašisti prišli v Jugoslavijo.

Špijonaža

Aretirali smo na ducate agentov jugoslovanske špionaže. Decembra 1948 smo ob Prespanskem jezeru aretirali dva jugoslovanska agenta: Gemaris Menosa in Galios Mitsova. Ta dva agenta sta nam dala jasne izjave; dala sta nam imena oficirjev, ki so jih poslali in konkretno nalogo, ki so jima zadali.

Komunistična partija Grčije ima še celo vrsto nadaljnih neizpodbitnih dokazov za izdajalsko in razbijaško delo Titove klike napram grškemu revolucionarnemu gibanju.

Objava Vrhovnega poveljstva Grške demokratitčne vojske od 6. julija 1949. poroča, da so dne 5. julija monarho-fašistične čete uporabile jugoslovansko ozemlje, da obkolijo enote demokratične vojske v odseku Kajmakčalana. Istega dne je radio-agencija «Svobodna Grčija» na osnovi neke listine - raport poveljnika 516. monarhofašistitčnega bataljona, polkovnika - poročnika Petropulosa, naslovljene generalu Grigoropulosu, poveljniku 3. armadnega korpusa - javila, da so se dne 4. julija, t.j. dan pred prehodom monarho-fašističnih čet preko jugoslovanskega ozemlja, sešli na nekem mestu med Popolovossi in med Kajmakčalanom jugoslovanski in monarho-fašistični častniki. Temu sestanku so prisostvovali tudi angleški in ameriški častniki. Tanjug lega dejstva ni demantiral. Tudi predstavnik angleškega zunanjega ministra, na vprašanje, tega ni zanikal. In Tito sam ni zanikal tega v svojem govoru v Pulju, dne 10. julija. Kakor Tanjug, je tudi on skušal zanikati, da bi bil sklenjen sporazum glede prehoda jugoslovanskega ozemlja po monarho-fašistih.

Tak je bil položaj, ko je 21. julija 1949. izdala Balkanska komisija Zveze narodov objavo, ki je imela edini namen zakriti sodelovanje Titove klike z monarho-fašisti, ono sodelovanje, ki je bilo objavljeno dne 6. julija 1949. od Vrhovnega poveljstva Grške demokratične vojske in radia «Svobodna Grčija». Poročilo Balkanske komisije ZN je zanimivo tudi še iz drugih vzrokov, Predvsem zato, ker je komisija prvič od svoje ustanovitve priznala, da so monarho-fašisti večkrat prekršili jugoslovansko mejo na odseku Kajmakčalana, a trdili, da se to ni zgodilo po pešadijskih enotah, temveč po topništvu in po aviaciji. Drugič: poročilo Balkanske komisije je priznalo, da se je sestanek med jugoslovanskimi in monarho-fašističnimi častniki na odseku Kajmakčalana v resnici vršil.

Razkrinkanje

Po razkrinkanju izdajstva Titove klike nad borbo grškega naroda, so jugoslovanski voditelji mobilizirali novega provokatorja. Za Titon in Djilasom je 24. julija tudi Kardelj podal Tanjugu izjavo o grškem vprašanju. Kardelj zanika vse: dogovor s Tsaldarisom, dogovore na odseku Kajmakčalana, prehod monarho-fašističnih čet preko jugoslovanskega ozemlja in končuje z jezuitsko izjavo, da beograjska vlada «še vedno simpatizira» z gibanjem grškega ljudstva, da pa mu «ne more vsiliti pomoči», čemur so krivi «agenti Informacijskega urada, ki so obrekovali Tita». Nikoli nismo dvomili o simpatijah jugoslovanskega ljudstva, smo pa proti krivcem, katere nam pokaže «Times», ko piše, da je Tito s svojo izjavo v Pulju podal Američanom potrebno jamstvo za posojilo v dolarjih, ki mu je potrebno.

Da bi zakrili svoje izdajstvo, kriče danes Tito, Djilas, Kardelj in njihovi pristaši, da polet grških demokratov pada in da izgubljajo vero v svojo zmago. V resnici pa napravi Titova klika vse mogoče, da spodkoplje polet grških demokratov. Res ustvarjata Titovo izdajstvo in njegovo delovanje proti demokratskemu gibanje grškega ljudstva mnogo neprilik. Tito smrtno sovraži grško osvobodilno gibanje in ga besno pobija. Toda, kakor njegovi monarho-fašistični zavezniki in njihovi znani gospodarji, se tudi on moti, če upa, da mu bo uspelo ga uničiti. Po vsej Grčiji, v Rumeliji, Tesaliji, na Peloponezu, v Epiru, Macedoniji in Traciji ter na otokih nadaljuje grška demokratska vojska z nezmanjšanim junaštvom borbo proti sovražniku, premagujoč vse ogromne ovire.

Mi se borimo, ker hočemo mir, demokracijo in neodvisnost Grčije. Reakcija hoče vojno; ona hoče na vsak način naš poraz in se zato poslužuje Titove klike. Toda s pomočjo vsega naprednega človeštva vključno jugoslovanskega ljudstva, bo grško ljudstvo zmagalo v vojni in v miru in si priborilo demokracijo in državno neodvisnost.

Gospodarska kriza kapitalizma napreduje
Tudi Titu se majejo dolarske berglje

GOSPODARSKO SODELOVANJE med ZSSR in deželami ljudske demokracije

(Nadaljevanje in konec)

Razvoj gospodarstva in poljedelstva vzpodbuja tuc. tehnična pomoč, ki si jo medsebojno nudijo dežele ljudske demokracije po vzgledu in izkustvih Sovjetske zveze. 1947. leta sta sklenile Poljska in Češkoslovaška pogodbo o gospodarskem sodelovanju za dolgo razdobje. 1948. leta so bile sklenjene slične pogodbe med Poljsko ter Madžarsko, Bolgarijo in Rumunijo itd.

Včasih koordinirajo, uskladijo dežele ljudske demokracije svoje gospodarske načrte. Sporazumejo se glede količine te ali one vrste, ki jo bodo proizvajale, upoštevajoč surovine, ki so jim na razpolago; med njimi se je ustvarilo pravo sodelovanje za uresničenje standartizacije, da bi postavile serijsko proizvodnjo. Pridobljene so že določene izkušnje v skupni izgradnji industrijskih podjetij, efektričnih central, umetniških del itd.

Značilno je, da se to gospodarsko sodelovanje izpopolnjuje z neposrednimi stiki med delavci teh dežel. Tako je osebje raznih češkoslovaških podjetij napovedalo tekmovanje raznim poljskim tovarnam. Delavci in uradniki ene poljske tekstilne industrije, na primer, tekmujejo z navdušenjem z delavci in nameščenci češkoslovaških podjetij Kromov. Eni in drugi se trudijo končati proizvodni načrt pred rokom ter dvigniti donosnost dela.

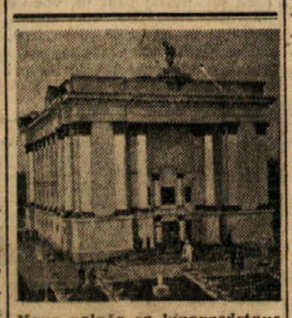

Nova palača za kinopredstave v Černikovsku. Pred petimi leti je bila tam le še majhna vas. Danes stoji na istem mestu veliko industrijsko središče

O ŽVEPLANJU VINSKIH SODOV

Čim smo vino in goščo potočili iz soda, zlijmo v sod nekoliko mrzle in čiste vode, ga dobro oplaknimo in umazano vodo nato iztočimo. To ponavljamo tako dolgo, dokler ne izteče iz soda čista voda. Ko smo sod do čistega oplaknili, izderimo mu čep in veho in poveznimo ga na veho pod kakim ostrešjem, da se voda popolnoma odcedi. Odcedeni sod potem takoj požveplajmo in sicer le s takimi žveplenimi treščicami ali trakci, ki imajo azbestovo vlogo. Te treščice imajo namreč to dobro lastnost, da pri gorenju v sodu žveplo ne kaplja z njih in tudi ne izhlapi, dočim kaplja žveplo med gorenjem z onih treščic, ki imajo platneno ali papirno vlogo. Če pa goreče žveplo kaplja na spodnje sodove doge, lahko te pregore, posebno če je sod suh. Vrhu tega dobita s takimi trakci žveplani sod in vino duh po goreči cunji, ker žveplo med gorenjem izhlapi in se vleže na sodove stene, kjer se sprime. Vino dobi v takem sodu duh po gnilih jajcih. Nikdar pa ne rabimo za žveplanje takih žveplenih trakcev, ki so posuti z dišavami, kajti po teh dobi vino postranski duh. Omenjene žveplene treščice lahko dobimo danes v trgovini v obliki kolesca. Ko hočemo sod zažveplati, vzamemo kos navadne žice; napravimo ji na spodnjem koncu mal kavelj in obesimo nanj žvepleno kolesce, ter ga prižgemo. Nato vtaknimo kolesce skozi vehino luknjo tako globoko v sod, da sežе do njegove sredine. Žico, ki jo držimo v roki, pritisnimo ob rob vehine luknje in veho trdno zabijmo. Samo ob sebi se razume, da moramo najprej zabiti v sod tudi čep, sicer nam žvepleni dim sproti uhaja iz soda. Zveplena kolesca izgorijo v par minutah, na kar primimo žico, veho odbijemo in potegnemo žico iz soda ter sod takoj trdno zavehamo ali pa enostavno začepimo.

Če ožveplani sod ni bil še osušen, požveplajmo ga po devetih ali desetih dneh zopet in ponavljajmo to tako dolgo, dokler se sod znotraj popolnoma ne osuši. Ako je bil sod pri prvem žveplanju znotraj suh ali pa se je po ponovnem žveplanju osušil, zadošča, da ga potem vsaka dva ali tri mesece na novo zažveplamo. Sodi, ki jih hranimo v osušenih kleteh, se morajo zažveplati vsaj vsak meseo enkrat.

Sode, ki rabimo za razpošiljanje vina, zažveplajmo takoj, ko smo jih dobro oplaknili. Sodi in druga vinska posoda, ki niso žveplani, spiesne in skisajo in tudi vino se potem v kratkem pokvari, ako ga točimo v tako posodo. Sode, v katerih je bilo oikenjeno ali sicer bolno vino, moramo očistiti s pomočjo vodene pare, ki se napelje v sod iz nalašč v ta namen narejenih parnih kotlov. Ako ne najdemo v kraju ali v bližini kotla za popravljanje sodov s pomočjo vodene pare, zlijmo v sod vrelo vodo, sod zabijmo in ga dobro preobračajmo. Ko se je voda v sodu precej ohladila, izlijmo jo in nalijmo novo vrelo vodo. To večkrat ponovimo in končno zažveplajmo sod z dvakratno običajno količino žvepla.

Močno plesnive sode in take, ki smrdе po gnilobi, porabimo rajši v kako drugo svrho, nikakor pa ne za vino. Ko hočemo sod porabiti za vino, izderimo veho in ga dobro povohajmo; če nosu prav ne zaupamo, pa si dajmo posvetiti z lučjo na čepovi luknji in oglejmo si sod na znotraj natančno, da se prepričamo ali je sod zdrav ali ne.

Sode, ki so bili dalje časa prazni, a smo jih ves čas pravilno žveplali, napolnimo osem dni predno nalijemo vino ali meši, z mrzlo vodo, katero iztočimo šele takrat, ko imamo sode rabiti.

Titovci sabotirajo trgovinske odnose s Poljsko

Po ukazu anglo-ameriških imperialistov dela Titova klika vse, da bi čimbolj poslabšala odnose z deželami ljudske demokracije in s Sovjetsko zvezo ter bi tako popolnoma izolirala Jugoslavijo od teh dežel.

Titovci so tekom poslednjega leta izvajali odkrito sabotažo dolgoročnih in tudi drugih trgovinskih pogodb, ki so jih sklenili z deželami ljudske demokracije. Titovcem je bilo neverjetno mnogo na tem, da svojim gospodarjem iz Wall-Streeta dokažejo, da so v resnici prekinili s protiimperialistično fronto.

Zadošča, da človek pogleda strukturo izvoza iz Jugoslavije tekom poslednjega leta, pa bo spoznal kako je izvoz važnih kovin, strateških surovin in lesa v kapitalistične države stalno naraščal, medtem ko je izvoz v dežele ljudske demokracije stalno padal. Istočasno pa so titovci poskušali izvažati v dežele ljudske demokracije proizvode manjše važnosti, zahtevali pa v zameno stroje, kovine, koks itd. Poleg vsega tega pa so titovci ustvarjali pasivno bilanco v trgovini s temi deželami in s tem povzročali veliko škodo njihovemu finančnemu poslovanju.

Razumljivo je, da niso mogle dežele ljudske demokracije dovoliti, da se tako stanje nadaljuje v neskončnost. Pred kratkim so vlade Češkoslovaške in Madžarske obvestile jugoslovansko vlado, da so zaradi neizpolnjevanja obvez s strani Jugoslavije prisiljene prekiniti trgovske odnose. 6. julija t. l. je tudi poljska vlada obvestila Titovo vlado, da smatra sklenjeni sporazum z Jugoslavijo iz istih razlogov za neveljaven.

V noti poljske vlade je rečeno:

«Vlada Poljske republike izjavlja, da Jugoslavija napram Poljski že zdavno in sistematično ne izvršuje dobav osnovnih protiizvodov, ki so predvideni po jugoslovanskomu. Brez ozira na obstoječe in poljskem trgovinskem sporazumu podpisane sporazume še ni bila do današnjega dne začeta dostava predvidenih 500 ton bakra. Dobava svinčenega koncentrata, katero se je obvezala Jugoslavija izvršiti do konca preteklega leta, je do danes izpolnjena le za 65%. V ravnotako malem obsegu se izvršuje dobava cinka in drugih, za poljsko gospodarstvo važnih surovin».

Dalje navaja nota poljske vlade, da so titovci omejili izvoz iz Jugoslavije v Poljsko v glavnem takih proizvodov kot so: vino, grozdje, suhe slive, tobak itd.

Prekinitev trgovinskih pogodb s Poljsko, kakor tudi prekinitev trgovinskih pogodb z Madžarsko in Češkoslovaško, izrabljajo titovci za razvijanje ostre šovinistične kampanje proti deželam ljudske demokracije in proti Sivjetski zvezi. Pisuni raznih titovskih časopisov uporabljajo tudi tokrat znane oguljene «argumente», češ, da dežele ljudske demokracije baje «ovirajo graditev socializma v Jugoslaviji», ker ne trgujejo na osnovi enakopravnosti» in slične neumnosti. Iz takih in sličnih «dokazov» izvajajo titovci zaključke, da trgujejo zapadni imperialisti z Jugoslavijo «enakopravno» in da je ta «trgovina» v korist graditvi «socializma» v Jugoslaviji.

S prekinitvijo trgovskih pogodb in vezi z deželami ljudske demokracije na ukaz gospodarjev v Wall-Streetu kaže Tito ponovno svojo protiljudsko spako.

M. JESIC